



CHALMERS



Trygghet och säkerhet i stadsmiljöer

Användandet av trygghet- och säkerhetsmetoder vid renoveringen av Brunnsparken.

Examensarbete inom högskoleingenjörsprogrammet
Samhällsbyggnadsteknik

JOHANNA ÖRNBERG
SANDRA GUSTAVSSON

INSTITUTIONEN FÖR ARKTEKTUR OCH SAMHÄLLSBYGGNADSTEKNIK

AVDELNINGEN FÖR STADSBYGGNAD

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

Göteborg, 2020
www.chalmers.se

EXAMENSARBETE ACEX20-20

Trygghet och säkerhet i stadsmiljöer

Användandet av trygghets- och säkerhetsmetoder vid renoveringen av Brunnsparken

Examensarbete inom högskoleingenjörsprogrammet

Samhällsbyggnadsteknik

JOHANNA ÖRNBERG

SANDRA GUSTAVSSON

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Avdelningen för stadsplanering

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

Göteborg, 2020

Trygghet och säkerhet i stadsmiljöer

Användandet av trygghets- och säkerhetsmetoder vid renoveringen av Brunnsparken

Examensarbete inom högskoleingenjörsprogrammet

Samhällsbyggnadsteknik

JOHANNA ÖRNBERG

SANDRA GUSTAVSSON

© JOHANNA ÖRNBERG/SANDRA GUSTAVSSON 2020

Examensarbete ACEX20-20

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Chalmers tekniska högskola 2020

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Avdelningen för stadsplanering

Chalmers tekniska högskola

412 96 Göteborg

Telefon: 031-772 10 00

Omslag:

Drönarbild över Brunnsparken när parken var klar fast ännu inte öppnad Göteborg Stad
(Personlig kommunikation, 21 april, 2020).

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Göteborg 2020

Trygghet och säkerhet i stadsmiljöer

Användandet av trygghets- och säkerhetsmetoder vid renoveringen av Brunnsparken

Examensarbete inom högskoleingenjörsprogrammet

Samhällsbyggnadsteknik

JOHANNA ÖRNBERG

SANDRA GUSTAVSSON

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Avdelningen för stadsplanering

Chalmers tekniska högskola

SAMMANFATTNING

Enligt den Nationella trygghetsundersökningen så känner en stor del av befolkningen i Sverige en oro för sin trygghet och säkerhet när de rör sig i ute i stadsmiljöer, framför allt på kvällarna. I Göteborg så pekar statistiken på att det är i stadsdelen Centrum som det sker flest brott och i centrums kärna ligger Göteborgs största kollektivtrafiknod och den historiskt viktiga Brunnsparken. Brunnsparken har under en längre tid haft ett dåligt rykte och varit en plats där människor känner sig otrygga och inte vill vistas på. Parken har haft en dålig markbeläggning och haft för mycket träd vilket har gjort platsen lerig och mörk vilket också har bidragit till dålig sikt samt gjort det onaturligt att korsa igenom parken. Under våren 2020 har parken renoverats för att åtgärda dessa problem och göra parken till en mer trivsamt plats. I denna rapport studeras hur utformningen av stadsmiljö påverkar människors säkerhet och känsla av trygghet. Här studeras också vilka metoder och riktlinjer det finns gällande trygghet och säkerhet samt hur väl dessa metoder har tagits i beaktning under projektet med Brunnsparken. För att kunna besvara dessa frågor har en litteraturstudie utförts där flera metoder och handböcker kunde identifieras. Intervjuer med de viktigaste aktörerna i och runt Brunnsparken har genomförts samt platsbesök i parken. Efter ombyggnationen fick parken bättre markbeläggning, tydligare gångstråk samt färre träd vilket medgav större aktivitet, enklare orientering samt solljus och överblickbarhet. Resultatet från intervjuerna visade att många av aktörerna inte hade något fast underlag gällande trygghet och säkerhet i stadsplanering utan arbetade till största del efter gamla erfarenheter. Sedan analyserades och jämfördes den nya parken med litteraturstudien för att se hur väl aktörerna lyckats med de olika faktorerna kring trygghet och säkerhet. Av detta drogs slutsatsen att aktörerna har gjort ett bra jobb trots att de flesta inte använt de fasta metoder och riktlinjer som togs fram under litteraturstudien.

Nyckelord: Brunnsparken, trygghet, säkerhet, stadsplanering, brottsstatistik, gångstråk, belysning, överblickbarhet, Ögon på gatan, hållplatser

Safety and Security in Urban Environments

The use of safety and security methods during the renovation of Brunnsparcken

Degree Project in the Engineering Programme

Civil and Environmental Engineering

JOHANNA ÖRNBERG

SANDRA GUSTAVSSON

Department of Architecture and Civil Engineering

Division of Urban Design and Planning

Chalmers University of Technology

ABSTRACT

According to the National Security Survey, a large part of the population in Sweden is feeling concerned for their safety and security when they go outside into urban environments, especially during the evenings. In Gothenburg, statistics indicate that it is in the district Centrum that most crimes occur, and in the middle of the city you can find Gothenburg's largest public transport node and the historically important place; Brunnsparcken. Brunnsparcken has for a long time had a bad reputation and has been a place that people don't want to visit and where they feel unsafe. The park has for a long time had poor ground cover and too many trees which made the site muddy and dark, and which contributed to poor visibility and made it feel unnatural to cross thru the park. In the spring of 2020, the park has been renovated to address these issues and make the park a more pleasant and safe place. This report examines how urban design influences people's safety and sense of security. Here we also study what methods and guidelines exist regarding safety and security and how well these methods have been considered during the project with Brunnsparcken. To answer these questions, a literature study was conducted where several methods and manuals could be identified. Interviews with the most important players in and around Brunnsparcken have been conducted as well as a site visit in the park. After the renovation, the park got better ground cover, more distinct footpaths and fewer trees which has allowed for greater activity, easier orientation as well as more sunlight and visibility. The results of the interviews showed that many of the actors did not have any specific guidelines on security and safety in urban planning, but instead worked mostly out of old experiences. The new park was then analysed and compared with the literature study to see how well the players succeeded with the various factors regarding safety and security. From this it was concluded that the actors have done a good job even though most of them didn't use any of the fixed methods that were identified during the literature study.

Keywords: Brunnsparcken, safety, security, urban planning, crime, footpaths, lighting, visibility, eyes on the street, public transportation

Innehåll

SAMMANFATTNING	I
ABSTRACT	II
INNEHÅLL	III
FÖRORD	IV
1 INLEDNING	1
2 TEORI KRING TRYGGHET OCH SÄKERHET	4
2.1 Teorier om trygghet	4
2.2 Handböcker om trygghet	7
2.3 Metoder som skapar trygghet	8
2.4 Säkerhet och metoder som skapar säkerhet	11
2.5 Analysmodell	15
3 METOD	16
3.1 Avgränsningar	17
4 RESULTAT	18
4.1 Brunnsparkens historia	18
4.2 Brottsstatistiken i centrum	20
4.2.1 Tryggare Mänskligare Göteborg	21
4.3 Brunnsparken före och efter ombyggnationen	22
4.3.1 Brunnsparken före ombyggnationen	22
4.3.2 Brunnsparken efter ombyggnationen	25
4.4 Resultat från intervjuerna	31
4.4.1 Analys av åtgärder som skapar trygghet	31
4.4.2 Analys av åtgärder som skapar säkerhet	34
4.4.3 Sammanfattande tabell över intervjuerna	35
4.5 Vår analys	36
4.5.1 Trygghet	36
4.5.2 Säkerhet	39
4.5.3 Sammanfattande tabeller över vår analys	41
5 DISKUSSION OCH SLUTSATS	43
6 REFERENSER	48

Förord

Detta examensarbete skrivs på Chalmers tekniska högskola för högskoleingenjörsprogrammet Samhällsbyggnadsteknik. Examensarbetet innefattar 15 av 180 högskolepoäng och har utförts på avdelning stadsplanering. Vi vill tacka vår examinator Jaan-Henrik Kain som har hjälpt oss i vårt arbete. Vi vill också tacka alla inblandade samhällsaktörer runt Brunnsparken som ville ställa upp och bli intervjuade, vilket har gjort detta arbete möjligt att utföra.

Göteborg maj 2020

Johanna Örnberg & Sandra Gustavsson

1 Inledning

Trygghet och säkerhet i samhället har länge varit två debatterade ämnen då det i stor utsträckning påverkar människors vardag. Nyheterna rapporterar dagligen om brott som sker överallt både i Sverige och i världen och ofta pekar de på att brotten håller på att öka i samhället. Den Nationella trygghetsundersökningen (2019) som är gjord av Brottsförebyggande rådet (BRÅ) i uppdrag från regeringen syftar till att få fram statistik på hur allmänheten i Sverige känner kring trygghet och brott. Studien visar att:

- 28% av befolkningen undviker att gå ut själva sent på kvällen, vilket till största delen är kvinnor. Detta är en ökning från 2016.
- 24% av befolkningen har uppgett att de ofta väljer en annan väg eller färdväg på grund av otrygghet.
- 13% har avstått från aktiviteter för att de känt sig otrygga med att gå ut.
- 8% uppger att oron för brott och otryggheten har en påverkan på deras livskvalité.
- 80 % av befolkning har uppfattningen att brottsligheten har ökat i samhället de senaste åren. Även här är majoriteten kvinnor.
- 43 % av befolkningen, lika många kvinnor som män, känner en oro för brottslighet i samhället.

Vad gäller brott och säkerhet så visar undersökningen att brott mot enskild person har ökat mellan 2016 och 2018. År 2016 blev 23,1% utsatta, jämfört med 26,4% år 2018. Dessa siffror innefattar bara självrapporterade brott och därför kan siffran var något missvisande eftersom alla brott inte polisanmäls. Trots att brottsligheten, enligt undersökningen, bara ökat med några få procent så har ändå hela 80 % av de tillfrågade märkt av den ökningen. Det skulle kunna bero på medierapportering eller så har små förändringar inom brottsstatistiken stor påverkan på människors upplevda trygghet. Att den upplevda tryggheten har stor påverkan på människors liv är i alla fall något som tydligt går att se från den här undersökningen.

Amerio och Roccato (2007) skriver i sin rapport att otrygghet kan få människor att begränsa sina dagliga aktiviteter. Om vägen hem är en mörk och otrygg cykelväg så väljer människor hellre att ställa in sina kvällsaktiviteter, bara för att undvika den mörka vägen hem. Denna otrygghet gör att individers välbefinnande påverkas negativt då vägen till och från en aktivitet inte ska vara en anledning till att ställa in hela aktiviteten. Ferretti m.fl. (2019) beskriver att en känsla av otrygghet inte bara beror på en rädsla för att utsättas för brott, utan även att miljön och ibland vissa sociala grupper närvarar, spelar en stor roll. Var sjätte person känner sig otrygg utanför sin bostad när de vistas ute på kvällen (Boverket, 2010).

Hur känslan av trygghet påverkas av kön, ålder, etisk bakgrund, vilket område man bor i eller ekonomiska tillgångar, är något som ofta tas upp i rapporter, diskussioner och undersökningar gällande trygghet. De flesta källorna är eniga om att kvinnor känner sig mer otrygga än män, men vad gäller skillnaden mellan åldrar så pekar källorna åt lite olika håll, dock anser de flesta att äldre känner sig otryggare än yngre.

Hale (1996) skriver i sin rapport att kvinnor ofta känner sig mer otrygga än män, vilket hon menar kan bero på att kvinnor känner en större maktlöshet och att kvinnor

även kan känna sig mer beroende av någon annan. Vad gäller ålder så säger hon att skillnaden mellan äldre och yngre är försumbar och det finns vissa situationer då yngre är mer rädda än äldre. Hale (1996) skriver att äldre är mer rädda i de områden där det är större brottslighet och då oftast mer i större städer än i små städer. Äldre är även mer rädda i områden med många låginkomsttagare, än vad de är i områden där medelinkomsten är högre. Hon menar på att människor under 65 år ofta målar upp en större bild av de äldres rädsla i samhällen än vad de äldre själva gör.

I en rapport som Göteborgs Stad (2018) har gjort där de sammanställer statistik över hur människor upplever brottsligheten och sin egen trygghet i Göteborg kan man se att kvinnor i allmänhet är mer oroliga än män när det kommer till att vistas ute ensam på kvällen. Enligt statistiken är det fler kvinnor än män som väljer att ta en annan väg, eller ett annat färdssätt, hem på kvällen om de känner sig otrygga. När det gäller oro för att bli utsatt för misshandel och brottslighet i allmänhet är män och kvinnor lika, dock är kvinnor mer oroliga för att bli utsatta för brott av sexuell karaktär än vad män är. När det gäller skillnad mellan åldrar så skriver Göteborgs Stad (2018) att det är framför allt kvinnor i åldern 75–79 år som känner sig otrygga. De skriver dock att oron har ökat de senaste åren bland äldre och då främst bland äldre män. Oron bland äldre handlar ofta om rädslan för att bli utsatt för brott på gatan och oron för att vara ute sent på kvällen.

I Göteborg finns det flera bostadsområden som rankas som "problemområden", ändå så sker de flesta brotten i de centrala delarna av staden (Göteborgs Stad, 2018). Brunnsparken är en park som ligger i centrumskärnan, med shoppingcentren Nordstan och Arkaden på var sin sida, samtidigt som det enligt Västtrafik (personlig kommunikation, 27 mars 2020) är den största knutpunkten för kollektivtrafik i Göteborg. Brunnsparken är en plats där många tusen människor passerar varje dag men det är också en av de platser som upplevs som väldigt otrygg och osäker både under dagtid och nattetid.

Från en undersökning av Göteborgs Stad (2018) så känner sig 33 % av göteborgarna mest otrygga i stadsdelen Centrum, där bland annat Brunnsparken ingår. Det är i stadsdelen Centrum som flest invånare blir utsatta för brott, 2016 var det 30% kvinnor och 27,4 % män (Göteborgs Stad, 2018), vilket gör Centrum och Brunnsparken till en utsatt och otrygg plats. Otryggheten i själva parken beror främst på att platsen är väldigt mörk och instängd vilket gör att människor inte vill vistas där. Samtidigt är ett av de stora problemen att kriminaliteten har fått fritt spelrum och narkotika säljs öppet på gatorna runt omkring, samtidigt som polisen är ansträngd och därmed inte hinner med att bekämpa det på den nivå som hade behövts (Dikalow, 2018, 5 december). Nu har Park- och Naturförvaltningen valt att renovera 1800-talsparken med målet att locka dit mer människor och på så sätt få platsen att kännas tryggare och samtidigt få kriminaliteten att minska. Detta görs genom att skapa en ljusare och öppnare park som ska kännas mer inbjudande att vistas i. För att få bukt med denna bredda otrygghetskänsla som uppstår i samhället så måste kommuner, tillsammans med samhällsplanerare och andra viktiga samhällsaktörer, bygga platser som är attraktiva att befinna sig på och som samtidigt ökar människors säkerhet och känsla av trygghet. Detta för att också kunna främja den sociala aspekten inom hållbarutveckling. Det finns en hel del forskning kring hur man skapar en trygg och säker plats (Ceccato, Vasques, Langefors, Canabarro & Petersson, 2019), dock verkar det inte som att denna forskning används i praktiken i den utsträckningen det borde. Det finns inte så

många färdiga handböcker eller riktlinjer som kan användas vid ombyggnationer ur säkerhet- och trygghetssyfte. Detta skulle kunna leda till att nya samhällsaktörer får en bristande kunskap inom dessa ämnen och trygghet- och säkerhetsfrågor får lägre prioritet vid ombyggnation i städer.

Syftet med denna rapport är att studera hur väl befintlig forskning, handböcker och riktlinjer används i praktiken. Genom att ha ombyggnationen av Brunnsparken som underlag vill vi studera hur dagens aktörer tänker och går till väga när de får uppgiften att bygga om en plats för att göra den tryggare och säkrare. Detta görs genom att svara på frågorna:

- Hur påverkar utformningen av stadsmiljön människors säkerhet och känsla av trygghet?
- Vad finns det för riktlinjer och metoder för att bygga en trygg och säker plats?
- Hur väl har man tagit dessa i beaktning när man byggt om Brunnsparken?

Nedan följer ett kapitel som redovisar den litteratur som ligger till grund för vår analys. Därefter följer en beskrivning av de metoder som använts. Sedan kommer resultatkapitlet som inleds med en beskrivning av Brunnsparkens historia och Brunnsparken före och efter ombyggnationen. Därefter redovisas resultatet från intervjuerna och en analys kring dessa. Rapporten avslutas med en diskussion och slutsats.

2 Teori kring trygghet och säkerhet

I denna teoridel ska olika aspekter och metoder gällande trygghet och säkerhet behandlas. Inledningsvis kommer det handla om trygghet, vad som kan påverka vår känsla av trygghet och hur man kan göra för att människor ska känna sig mindre otrygga. Det finns olika sätt att definiera trygghet men på Boverkets hemsida har man valt att definiera det som: "Trygghet är den känsla som utlöses när en individ tolkar en fysisk miljö utformning och användning genom att sinnesintryck kombineras med såväl egna erfarenheter, som med andra individers eller mediernas beskrivningar av risken för att utsättas för brott eller hotfulla situationer" (Boverket, 2019a). Några andra som har försökt sätta ord på vad trygghet är, eller kanske snarare otrygghet, är Ceccato m.fl. (2019) som menar att "Rädsla (för brott) är en reflektion av det man ser och uppfattar med sina sinnen" (s.43).

Medan trygghet är ganska subjektivt och handlar om en upplevd känsla så är säkerhet kopplat till den faktiska risken att utsättas för brott (Tryggare Sverige, u.å.). Säkerhet är kopplat till brottsstatistiken och kan mätas utan att fråga människor hur de upplever olika platser eller situationer. En plats kan vara både trygg och säker men kan också ha bara en av aspekterna. En plats kan upplevas otrygg trots att brott aldrig har begåtts där och på samma sätt kan en plats kännas trygg fastän det enligt brottsstatistiken är där som risken för att bli utsatt för brott är som störst. Trygghet och säkerhet är två begrepp som går in i, och överlappar, varandra i många fall vilket ibland gör det svårt att hålla isär dem.

2.1 Teorier om trygghet

Trygghet i stadsplanering har diskuterats ända sedan slutet på 50-talet. För att förstå vissa uttryck och tankegångar gällande trygghet och säkerhet i stadsplanering så kan det vara viktigt att veta hur de har utvecklats, därför följer här några viktiga personer och teorier som har haft en ledande roll.

Jane Jacobs

En viktig bok som fortfarande refereras till är Jane Jacobs bok *The death and life of great American cities* som kom ut 1961 och innehåller tankar och åsikter om vad Jacobs ansåg att stadsplanerare borde tänka på och vad de gjorde fel under den tiden (Jacobs, 1961). Trots att boken idag har några år på nacken så presenterar hon många exempel som fortfarande är relevanta. Jacobs har hela tre kapitel i sin bok som bara handlar om trottoarer, där hon beskriver hur de bör utformas och vilken viktig del de har i en stad som helhet. Hon beskriver att en bra park inte drar till sig besökare utan att det är besökarna som gör att parken blir framgångsrik. Boken bygger mestadels på Jacobs egna erfarenheter och åsikter och hennes argument är underbyggda med relevanta exempel från olika städer i USA.

Hon punktar bland annat upp tre saker för att en gata ska upplevas som trygg (s.57):

- Tydliga gränser mellan offentliga och privata rum.
- Ögon på gatan från gatans "naturliga ägare".
- Trottoarer som används kontinuerligt.

Tydliga gränser gör att det inte skapas en osäkerhet angående om människor får beträda platsen eller inte. En gatas "naturliga ägare" syftar till de som bor på gatan och därmed har anledning att hålla extra koll så att det inte börjar driva omkring personer som inte hör hemma där. För att gatan ska användas någorlunda kontinuerligt är det bra om det finns olika typer av människor som bor där samt verksamheter med varierande öppettider. Om det bor människor med olika rutiner på en och samma gata så kommer de att lämna hemmet och återvända vid olika tider vilket gör att tiderna då gatan används sprids ut över dygnet. Om det dessutom t.ex. finns en krog eller restaurang som har öppet sent så kommer detta göra att gatan används ytterligare ett par timmar efter att alla de boende har kommit hem. På det sättet används gatan relativt kontinuerligt och finns det människor på gatan så upplevs den som trygg.

Jacobs tillhör den generationen som är kritisk till att skapa trygghet genom kameraövervakning eller patrullerande poliser. Om en gata kräver övervakning från ett vaktbolag så är den sedan länge förlorad och kommer troligen aldrig att återfå sin trygghet genom naturlig övervakning och oskrivna sociala lagar, beskriver hon (s.54). I mindre städer uppehålls tryggheten genom att människor känner varandra och främlingar är de som bör bevakas lite extra. I större städer går det inte att uppehålla samma strategi eftersom det är för mycket människor och det går helt enkelt inte att känna alla som passerar förbi. Men att främlingar passerar förbi menar Jacobs inte behöver var något dåligt. Tvärtom så är det något som välkomnas. En gata måste ha medel för att kunna bjuda in och välkomna rätt typ av främlingar så att främlingarna i sig blir en trygghetsfaktor genom att aktivera gatan och agera som extra ögon (s.57–58).

En gata eller ett område som har ett stabilt försvar kan hantera enstaka incidenter, t.ex. personrån, utan att det påverkar gatans rykte nämnvärt. Jacobs menar också på att områden som allmänheten anser vara slum kan tvärtom vara mycket trevliga platser där trygghet inte alls är ett problem för de som bor där. De som bor i fattigare områden är ofta de som inte har råd att flytta därifrån och om samma människor bor där länge så börjar de till slut lära känna varandra och skapar därmed samma typ av invecklade sociala trygghetssystem som kan uppstå i mindre förorter, genom att invånarna håller koll på gatorna åt varandra.

Det som kan vara extra intressant för just den här rapporten är Jacobs beskrivning av parker och deras funktioner. Hon menar att en park, oavsett popularitet, alltid kommer att användas och vara befolkad. Dock kommer icke populära parker bara att användas av de som har obegränsat med fritid och inget hem att ta hand om (s.124). Dessa personers närvaro kommer i sin tur att avskräcka andra typer av människor, t.ex. barnfamiljer, från att använda parken. Hon punktar också upp ett par saker som en park bör ha för att kunna bli en framgångsrik park (s.128):

- Sinnrikhet
- Centrumbildande
- Solljus
- Inramning

Med *sinnrikhet* menar hon att parken måste påverka många av en människas sinnen, det måste finnas utrymme för mer än en eller två känslor, man ska kunna upptäcka nya saker varje gång man passerar genom parken. *Centrumbildande* innebär att parken

behöver ha ett centrum, ett mål någonstans i mitten dit människor vill gå. Det kan t.ex. vara en fontän, en skulptur eller en utomhusscen. Finns den *solljus* i parken så kommer människor samlas där så fort den första vårsolen sticker fram och *inramning* syftar till att det måste finnas byggnader runt parken. Byggnaderna vittnar om att parken spelar en viktig roll i stadsplaneringen men det är samtidigt viktigt att byggnaderna inte är för höga så att de skymmer solen.

Broken window

1982 publicerade James Q. Wilson och George L. Kelling artikel *Broken Window* (1998) där det beskriver hur människors upplevda trygghet kan påverkas av att en plats inte underhålls tillräckligt. Om ett fönster blir krossat och inte lagas inom en snar framtid så kommer snart flera fönster i närheten också bli krossade. En mindre skada som inte åtgärdas ger ett intryck av att platsen är oälskad och ingen bryr sig, och detta kommer leda till att människor får intrycket av att det är accepterat att vandalisera platsen ännu mer. När en plats är vandaliserad så upplevs den i sin tur som otrygg.

Det kan gå fort från att första fönstret krossas till att hela gatan blir en plats där människor undviker att vistas. Det har dock en betydelse vad det är för område som får sitt fönster krossat. Om området eller gatan redan står och väger mot att bli förslummat så kan en krossad ruta leda till det inom loppet av några få dagar. Är det ett välskött område så kan det eventuellt stå emot lite längre. Något som dock tas upp i artikeln är att de människor som fortsätter att krossa rutor, efter att den första blivit krossad, inte alltid är de personer som man hade väntat sig. I ett test ställdes en övergiven bil ut i två olika men likvärdiga områden i två olika städer i USA och sedan observerades den. Resultatet visade att det inte bara var ungdomar i grupp som dök upp för att vandalisera bilen utan även medelålders män i kostym som passade på att ta ut sin ilska på bilen på vägen hem från sina kontorsjobb.

I artikeln nämns även ett projekt som pågick i några städer i USA under ett antal år där poliser tvingades ut ur sina polisbilar och ut på gatorna för att patrullera till fots för att öka befolkningens trygghet och säkerhet. Det som projektet visade var att befolkningen började lita mer på polisen och polisen fick en relation till de människor som de var anställda för att beskydda. Det uppstod dock sociala lagar som bara den lokala befolkningen kände till och rättade sig efter. Poliserna påstod att det inte var de hemlösa eller alkoholiserade som de i första hand behövde ha koll på, för de var lokalbefolkning och det fanns en gemensam förståelse om vad som var accepterat och inte. De fick sitta på bänkarna men inte ligga. De fick dricka alkohol om flaskan var i en påse så den inte syntes. Det var istället de som inte bodde i området och därmed inte kände till dessa oskrivna regler som poliserna höll koll på och plockade in vid första avvikelser. Hade detta projekt någon påverkan på människors trygghet och säkerhet? Ja och nej. I och med att befolkningen fick en relation och ett förtroende för sin lokale polisman så upplevde de att gatorna blivit tryggare, dock var detta lite av en falsk trygghet för projektet hade liten eller ingen påverkan på brottsstatistiken.

Denna artikel gav namnet till teorin "The broken window theory". 1996 skrev George Kelling, den här gången tillsammans med sociologen Catherine Cole, boken *Fixing Broken Windows: Restoring Order and Reducing Crimes in Our Communities*, vilket är en utveckling av den tidigare artikeln.

2.2 Handböcker om trygghet

Några svenska handböcker går att få tag på. På Boverkets hemsida har de ett avsnitt som de kallar för *brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder* (2020) och där går det att hitta flera olika sätt att tänka kring trygghet i stadsplanering. Även Helsingborgstad har tagit fram sin egen rapport om hur de vill jobba med trygghet.

Boverket

Boverket har en manual som de kallar för *Plats för trygghet – inspiration för stadsutveckling* (2010). I denna handbok för trygghet beskriver de hur stadsplanerare bör tänka för att människor ska känna sig trygga i olika delar av staden och tar även upp exempel på platser i landet där man har gjort åtgärder för att öka tryggheten. De tar bland annat upp vad som är viktigt vad gäller trygghet på gator, i grönområden, inom transport, betydelsen av belysning och trygghet i ett jämställdhetsperspektiv. Jämställdhetskapitlet handlar om hur kvinnor känner sig mer otrygga än män och att alla människor oavsett kön eller etnicitet har samma rätt att känna sig trygga när de tar sig hem på kvällar och nätter. I kapitlet som de kallar *Trygghet i stadens rum* tar de upp olika saker ute på gatorna som påverkar människors upplevda trygghet, t.ex. hur hållplatser är utformade, vilken reklam som vissa på de stora glasskyltarna, vad som är viktigt vid utformning av parkeringar eller vikten av att en plats underhålls ordentligt.

Flera goda exempel tas upp i slutet av nästan varje kapitel. Ett exempel som tas upp i slutet på kapitlet *Trygghet vid förflyttning* är i Kalmar där de har testat att låta människor bestämma exakt var bussen ska stanna under nattetid. Resenärer hade alltså möjlighet att be chauffören stanna mellan hållplatserna för att på så sätt korta promenaden hem och därmed öka tryggheten.

Boverket tar upp flera typer av samverkansmetoder på sin hemsida och en av dem är *Purple flag* vilket är en certifiering städer kan få på specifika områden om de har god kvällsekonomi (Boverket, 2019b). Göteborg har flera områden i centrum som har blivit certifierade med Purple flag (Fastighetsägarna, 2018), bland annat Nordstan och Fredstan. För att ett område ska bli certifierat med Purple flag så måste området kännas tryggt under kvällar och nätter. Det måste finnas aktiviteter och belysning som gör platsen attraktiv att använda även efter skymning. Certifieringen pågår under ett år och då finns det några specifika punkter som ska beaktas. Den första är *säkerhet* vilket syftar till att platsen känns ren, välkomnande och säker. *Tillgänglighet* menar att platsen ska vara säker från under hela vistelsen. *Utbud* syftar till utbudet av aktiviteter och kan t.ex. syfta på restauranger som har öppet sent. Sen kommer *plats* som innebär att det finns ett centrum dit människor vill gå och sist *policy* som betyder att de som arbetar med projektet ska ha ett gemensamt mål, riktlinjer och budget (Boverket, 2019b).

Helsingborg stad

Det finns även flera städer och kommuner som har skapat egna riktlinjer för hur de jobbar med trygghetsfrågor i stadsplanering och en sådan är Helsingborgs stad. Helsingborgs stad (2017) nämner i sin rapport sju olika faktorer som påverkar känslan av trygghet. Dessa sju faktorer ska tillsammans med varandra kunna skapa en tryggare känsla i stadsmiljö. Dessa sju faktorer är (Helsingborgs stad, 2017):

1. *Omhändertagna miljöer*. En ren plats som underhålls känns mer tilltalande och tryggare än en plats med mycket skräp och skadegörelse. Här kan även konst och kultur spela en viktig roll.
2. *Befolkade platser och stråk*. En plats med mycket liv och rörelse känns tryggare än en tyst och ödslig plats. En plats blir även mer attraktiv om den riktar sig till blandade åldersgrupper och på så sätt finns det fler ”ögon längs gatan” som Helsingborgs stad (2017) beskriver.
3. *Överblickbarhet*. Gångstråk och andra platser ska ha en bra överblickbarhet så det lätt går att se över platsen och göra det möjligt att byta färdväg om något otryggt dyker upp. Exempel på platser som behöver ha en bra överblickbarhet är entréer, parkeringsplatser och hållplatser.
4. *Belysning*. En jämn belysning längs gångstråk och färdvägar, samt belysning som inte bländar, skapar en känsla av trygghet. Belysningen kan även höja en plats och visa dess karaktär vilket kan locka dit fler människor.
5. *Säkerhetsåtgärder*. Platser som känns otrygga kan med kameraövervakning och fysiska säkerhetsåtgärder genast kännas tryggare. För att kunna ha den här typen av åtgärder krävs tillstånd från Länsstyrelsen.
6. *Samhörighet*. Att vara bekant med många i sitt bostadsområde och känna en gemenskap, ökar människors känsla av trygghet. Detta ökar också viljan att gemensamt ta hand om problem som kan dyka upp.
7. *Identitet*. En stad med dåligt rykte, och som människor har bristande information om, kan göra att färre kommer vilja vistas där vilket ökar otryggheten. Därför är det viktigt att befolkningen vill ge sina städer ett gott rykte för att öka deras egen känsla av trygghet.

2.3 Metoder som skapar trygghet

Vad kan människors känsla av trygghet öka? Det finns mycket forskning och många teorier kring hur platser bör utformas för att få dem att upplevas mer trygga. Nedan följer ett antal metoder som kan ha en påverkan på människors trygghetskänsla på ett positivt sätt.

Samhörighet

Känslan av samhörighet till samhället kan ha en stor påverkan på känslan av trygghet och göra att människor automatiskt känner sig tryggare. Uppstår det en situation där man känner sig ny i omgivningen och inte riktigt har kontroll över situationen och området, kan det genast upplevas som lite stressigt och otryggt. Adams och Serpe (2000) skriver i sin artikel att stress och en känsla av dålig samhörighet till platsen eller samhället kan få människor att känna sig otrygga. Känslan av social samhörighet ökar invånares förmåga att våga befinna sig i situationer som de annars skulle känna sig mer otrygga i, som att t.ex. vistas utomhus på kvällen. När känslan av samhörighet till platsen ökar så ökar även känslan av kontroll över miljön, vilket i sin tur ökar tryggheten. Även Hale (1996) är enig om att människor som inte känner samhörighet till platsen, känner sig otrygga. Ofta vill människor även känna samhörighet med de människor som vistas runt omkring dem, som de delar området med, för att känna trygghet.

Adam och Serpe (2000) beskriver att rädsla för kriminalitet bara har en liten påverkan på känslan av trygghet, och att känslan av samhörighet till samhället har en mycket

större påverkan. Men samtidigt påverkar graden av kriminalitet hur stor känsla av samhörighet som upplevs. Om det sker mycket brott i ett område så vågar inte människor vistas där i samma utsträckning, vilket gör att samhörigheten minskar och gatorna blir i sin tur ännu mer otrygga. Detta sker oftast i storstäder där det är hög befolkningstäthet med många olika folkslag och etniciteter samt personer som står ”utanför” samhället. De personer som är mer benägna att utföra brott, som t.ex. personrån, samlas oftast på platser där det rör sig mycket människor. Vetskapen om dessa personers närvaro skapar direkt en stor otrygghet bland de människor som rör sig i området, vilket i sin tur leder till att allt färre vill vistas där (Boverket, 2010).

Underhåll

Hur miljöer ser ut och blir underhållna har en stor påverkan på trygghetskänslan. En plats som inte underhålls upplevs otryggare än en plats som kontinuerligt ses efter. Boverket (2010) skriver att ett gångstråk som är fritt från klotter och trasig egendom skapar en tryggare känsla och fler är benägna att vistas där. Om en park inte underhålls utan har gropar i marken, är nedskräpad och har trasig belysning så kommer den att upplevas som underprioriterad och människor kommer inte vilja besöka den.

Det finns teorier som pekar på vikten av att underhålla en plats, som menar att t.ex. ett krossat fönster kan leda till mycket mer än bara en känsla av otrygghet. Ett trasigt fönster som inte åtgärdas kan leda till fler trasiga fönster vilket kan få en hel gata att snart gå under (Wilson & Kelling, 1998). För att inte servicearbetarna ska behöva återställa trasig egendom varje dag är det viktigt att välja saker och material som tål olika sorters påverkan. Till exempel kan ljusinstallationer göras på platser där människor inte kommer åt dem eller använda bänkar av slittåligt material. Att installera flera ljuskällor kan var positivt då de kan komplettera varandra ifall någon går sönder (Boverket, 2010). För att ytterligare öka känslan av att en plats är älskad och blir tillräckligt underhållen är att involvera konst och kultur på platsen (Helsingborg stad, 2017). Detta bidrar till det estetiska och göra att människor lockas till platsen.

Överblickbarhet

En viktig faktor som påverkar människors känsla av trygghet är hur snabbt det går att skapa sig en bra överblick över gatorna och området. En bra överblick över området gör det möjligt att snabbt välja färdväg och undvika det som känns som en otrygg situation. Boverket (2010) skriver att de platser som är mer öppna anses vara mest trygga men det är också de platser som är minst attraktiva. Detta på grund av att en helt öppen yta inte lockar människor eftersom det inte upplevs som en trevlig miljö att vistas på. Därför är det viktigt att kombinera grönska och överblickbarhet på ett sätt som gynnar alla. Det är bra med mycket grönska som kan bestå av träd, markvegetation och buskage, men inte buskage som växer för högt upp och på så sätt skymmer sikten. Grönskan ska placeras så att det går lätt att hitta olika färdvägar framför sig. Detta är en viktig del då det skapar en trivsel som gör att fler människor kommer röra sig på platsen. Även placering av parkbänkar har en stor betydelse. Bänkarna får inte placeras på så sätt att de som passerar känner sig övervakade av de som sitter på bänkarna. Det effektivaste sättet för att ta bort otryggheten är att vinkla och dra in gångstråken och då även bänkarna. Platser som också kräver en god överblickbarhet är entréer, parkeringsplatser och hållplatser (Helsingborg stad, 2017).

Patrullerande poliser

I Wilsons och Kellings artikel (1998) beskrivs ett försök där poliser fick patrullera gatorna i några städer i USA för att på detta sätt öka tryggheten i områdena. De positiva effekter som kom av detta var att befolkningen i dessa områden kände sig tryggare och fick större förtroende för polisen, dock fick det mycket lite eller ingen påverkan på brottsstatistiken. Brott fortsatte att begås i samma utsträckning som tidigare vilket gjorde att dessa patrullerande poliser togs tillbaka till sina tidigare positioner efter att projektiden var över. Jacobs (1961) avfärdar idén att poliser skulle vara en bra lösning för att skapa trygghet. Hon menar på att poliser och vaktbolag aldrig kan återfå den ordning som "ögon på gatan" skulle kunna. Har ett område förlorat sin naturliga övervakning, och därmed sin trygghet, så kan tryggheten aldrig bli helt återställd genom att anlita utomstående övervakning.

Belysning

Vid planeringen av trygga platser i städer är ljussättningen en väldigt viktig del. En jämn belysning längs gångstråk och färdvägar, samt belysning som inte bländar skapar en känsla av trygghet. Belysningen kan även höja en plats och visa dess karaktär vilket kan locka dit fler människor (Helsingborg Stad, 2017). Belysning kan både skapa mycket trygghet men också otrygghet om det görs på fel sätt. Det är under de mörka timmarna på dygnet som människor ofta väljer att ställa in sina aktiviteter för att de känner sig otrygga. Oftast kanske gångstråket har en stark ljussättning men det gör att omgivningen blir desto mörkare. För de flesta människor ger en befolkad plats mer trygghet än ljussättningen (Boverket, 2010). Men är det en mörk och ödelagd plats kommer inte lika mycket människor känna sig inbjudna till platsen, därför behövs ljussättningen för att skapa en inbjudande känsla.

När ljussättning planeras är det viktigt att fokusera på vad platsen ska ha för ändamål, att det lyfter upp platsen karaktär och att platsen upplevs som välvårdad. Är det en park som är avsedd att passera igenom mellan olika platser krävs det en ljussättning som ger en tydlig överblick över området så att det blir lätt att orientera sig. Ljuset får inte uppfattas för stark så att det bländar och gör det svårt att se ansiktet på mötande människor (Boverket, 2010). Är det en allmänt mörk plats så räcker det oftast att använda relativt svagt ljus för att inte människors mörkerseende ska rubbas. Men vid platser som används ofta får det heller inte vara för svagt så platsen uppfattas som dyster och öde. Det är även viktigt att lysa upp buskaget runtomkring och inte bara själva gångvägen, detta skapar en tryggare känsla då det ger bättre kontroll över hela området. Även byggnaderna runtomkring kan användas för att lysa upp platsen och göra den tryggare. Bara genom att måla en husfasad ljusare eller belysa den kan en större trygghet skapas (Boverket, 2010).

Placering av hållplatser

Något som också påverkar tryggheten är den vardagliga förflyttningen i staden, både till fots och med kollektivtrafik. Hur gångvägar och hållplatser är placerade påverkar mycket ur ett trygghetsperspektiv. Att behöva vänta länge på bussen på en övergiven och skymd plats ger en stor otrygghetskänsla. Boverket (2010) har tagit fram några viktiga faktorer för att skapa en tryggare busshållplats. Hållplatsen ska ligga på en öppen yta utan täckande buskage och skymda vrår, vilket ger en god överblick över platsen. Den ska vara lätt tillgänglig och ligga nära viktiga målpunkter som gör att fler människor rör sig där. Ljussättningen har även en viktig betydelse då det inte får vara för dunkelt när man står och väntar. En viktig del är även att människors väg till

hållplatsen inte är för lång, att det inte är för lång tid mellan avgångarna och det ska finnas tydliga riktlinjer för fotgängare efter att de gått av bussen.

Aktiv plats

För att gatan ska användas någorlunda kontinuerligt är det bra om det finns olika typer av människor som bor där samt verksamheter med varierande öppettider. Om det bor personer med olika rutiner på en och samma gata så kommer de att lämna hemmet och återvända vid olika tider vilket gör att tiderna då gatan används sprids ut mer över dygnet. Om det dessutom t.ex. finns en krog eller restaurang som har öppet sent så kommer detta göra att gatan används ytterligare ett par timmar efter att alla de boende har kommit hem. På de sättet används gatan relativt kontinuerligt och finns det ofta människor där så upplevs gatan som trygg (Jacobs 1961). Helsingborg stad (2017) skriver att en plats som är mer i rörelse känns automatiskt tryggare och det gör att det finns mer "ögon på gatan". Platsen blir också mer attraktiv om den riktar sig till fler ålders- och folkgrupper.

Gång- och cykelstråk

Människors förflyttning till fots och cykel är en stor del av vardagen och många känner sig otrygga vid dessa situationer. Ofta är inte gång- eller cykelstråk så väl anpassade till fotgängarna och cyklisterna (Boverket, 2010). Anpassas dessa vägar bättre så kommer fler människor att vilja röra sig där och som nämnts ovan så ökar trygghetskänslan vid en blandad folkgrupp. De gång- och cykelvägar som finns ska vara lätta att följa och det ska gå fort och lätt att skapa sig en snabb överblick av området för att lätt kunna ändra färdriktning om något otryggt skulle dyka upp. De ska även vara breda trottoarer i jämförelse med bilvägarna vilket skapar en bild av att det är fotgängarna som "äger" gatan istället för bilarna (Boverket, 2010).

Identitet

En stad med dåligt rykte, och som människor har bristande information om, kan göra att färre människor kommer vilja vistas där vilket ökar otryggheten. Därför är det viktigt att befolkningen vill ge sina städer ett gott rykte för att öka deras egen känsla av trygghet (Helsingborg stad, 2017). Ryktet behöver inte bara gälla hela staden utan kan även gälla ett visst område som har fått en stämpel för att vara otryggt.

2.4 Säkerhet och metoder som skapar säkerhet

Att bara påverka människors upplevda känsla av trygghet kan ge en falsk trygghet om plats i själva verket är farlig att vistas på. Säkerhet är något som också måste beaktas när det kommer till stadsplanering och nedan följer ett antal metoder som kan påverka brottsstatistiken och därmed människors säkerhet.

Ögon på gatan

Som redan har nämnts ovan ansåg Jane Jacobs (1961, s.57) att "ögon på gatan från gatans naturliga ägare" var en viktig faktor för trygghet men det går även in i säkerhet. Naturliga ägare är de som bor på gatan, och om de känner att det är deras gata så har de anledning att hålla extra koll så att det inte börjar driva omkring människor som inte hör hemma där. Men boende måste samtidigt vilja titta ut på gatan och därför måste byggnaderna vara vända mot gatan för att inte riskera att skapa

blinda gator. Om någon hela tiden har koll och vågar säga ifrån så kan kriminalitet stoppas innan det hinner uppstå.

Enligt Steventon (2012) är det frånvaron av vittnen och att de kriminella har god kunskap om området som gör att brott begås. I dessa områden vet de precis hur befolkningen rör sig och vad det finns för möjliga flyktvägar. De kriminella får hela tiden göra en avvägning om bytet är tillräckligt bra för att begå brottet eller om risken för straff är för stor. Om det finns många ögon på gatan så finns det många vittnen och risken för att åka fast ökar vilket gör att färre kriminella väljer att begå brott just där. Platser där det rör sig färre människor, sker det mer brott som t.ex. vandalism och brott mot egendom. Därför är det bra att skapa en gata som har mycket "ögon på sig". Detta gör att fler människor känner sig säkra och kommer vilja röra sig där (Seifi, Abdullah, Haron, Salman & Seifi, 2019).

Brottsförsvårande och tillträdeskontroll

Tillträdeskontroll och försvårande av brottsgenomförande syftar till att vidta åtgärder som gör det svårare för tjuven att ta sin in, genom att till exempel sätta upp lås, porttelefoner, staket, inbrottslarm etc. Även patrullerande säkerhetsvakter kan vara en åtgärd för tillträdeskontroll (Steventon, 2012).

CPTED

Tio år efter att Jacobs givit ut sin bok, kom en annan viktig bok angående stadsplanering och specifik brottsprevention genom stadsplanering. Det var kriminologen C. Ray Jeffery som gav ut sin bok *Crime prevention through enviromental design* 1971 som handlar om hur det går att påverka brottsstatistiken genom att planera allmänna platserna i städer efter hans modell, en modell som han gav samma namn som boken. Modellen, som ofta förkortas CPTED, innehåller ett antal punkter kring vad som är viktigt för att skapa säkra platser där det är oattraktivt för en kriminell att utföra brott. Jeffery's bok nådde ingen större succé i sig men hans teori fick eget liv och utvecklas fortfarande än idag.

CPTED är en modell som beskriver hur man bör utforma fysiska miljöer som är "oattraktiva" för att utföra brott. Detta kan ha en positiv påverkan på brottsstatistiken samt få människor att känna sig tryggare. I nuläget består modellen utav sex punkter (Boverket, 2019c) som alla bör samverka för att uppnå bästa resultat. *Territorialitet* är den första punkten och syftar på att om boende och verksamma i området har ett stort intresse av att hålla sitt område under kontroll så kommer de även att känna ett ansvar för att upprätthålla ordningen på gatan vilket kommer göra det svårare för gärningsmän att begå brott utan konsekvenser. *Tillträdeskontroll* och *försvårande av brottsgenomförande* syftar till att vidta åtgärder som gör det svårare för tjuven att ta sin in, genom att till exempel sätta upp lås, porttelefoner, staket, inbrottslarm, etc. Även patrullerande säkerhetsvakter kan vara en åtgärd för tillträdeskontroll (Steventon, 2012). *Övervakning* kan både syfta till övervakning i form av polis, vaktare och övervakningskameror men kan också syfta till det som Jane Jacobs kallade "ögon på gatan av gatans naturliga ägare". *Image* handlar om underhåll av platsen, att området inte står och förfaller och *aktivering av platsen* syftar till att gatorna är befolkade under så många timmar av dygnet som möjligt.

Enligt Steventon's (2012) artikel om CPTED finns det tre faktorer som gör att brott begås. *Frånvaro av vittnen*, *motiverad brottsling* och *lämpliga mål*. Kriminella som planerar att begå ett brott måste hela tiden göra en avvägning mellan dessa faktorer

för att avgöra om brottet är värt att begås. Steventon (2012) skriver i sin artikel att en god övervakning även kan skapas genom att planera området på rätt sätt. Det kan till exempel skapas genom att placera belysningen så det inte skapas mörka delar av området eller genom att placera byggande, parkbänkar och växter m.m. på ett sätt som gör det lätt få en överblick av området. Är det en plats som står och förfaller så kan detta automatiskt leda till att brottsligheten ökar där, därför är det även viktigt ur ett CPTED perspektiv att underhålla platsen och tillsammans med de andra CPTED punkterna skapa en så säker plats som möjligt (Steventon, 2012).

Defensible space

Nästan samtidigt som Jeffery kom med sin teori, nämligen 1972, så gav Oscar Newman ut sin bok om trygghet och säkerhet i stadsplanering. Boken heter *Defensible space – Crime prevention through urban design* (Newman, 1972) och bygger en del på det som Jacobs hade påpekat vad gäller att skapa trygghet i bostadsområden genom att skapa tidliga stråk och gränser som markerar vad som är privat, semiprivat och offentligt, men också till stor del på Jeffery's CPTED. Newman's bok blev betydligt mer framgångsrik än Jeffery's trots att den till stor del bygger på samma teori men Newman var tydlig med att påpeka att CPTED inte var något som han själv kommit på utan gav kredit åt Jeffery för att ha myntat uttrycket ("Crime prevention through environmental design", 2019, 30 november).

I sin bok tar Newman upp olika exempel på områden från verkligheten som inte har lyckats uppehålla ordningen och den naturliga övervakningen. Detta jämförs sedan med till synes liknande områden där ordningen är oklanderlig. Han drar paralleller mellan ordning och t.ex. hur höga husen är eller hur tät de är i mellan dem. Han tar även upp enklare åtgärder som har gjorts på gatorna mellan hus för att skapa tydliga gångstråk som ger en indikation om var främlingar är välkomna att gå och var de inte är det.

Newman beskriver också några faktorer som han menar är viktiga för att minska motivationen för brott. Detta görs genom att öka invånarnas känsla av att det är de som kontrollerar platsen och inte polisen. För att skapa säkerhet finns det tre faktorer som måste tillgodoses, vilka liknar CPTED till viss del. Den första punkten är *territorialitet* vilken, tillskillnad från CPTED, syftar till öppna ytor med tydliga gränser, gångvägar, sittplatser m.m. för att skapa överblickbarhet och ge brukarna en känsla av att de har kontroll över området. Newman vill skapa tydliga "barriärer" som gör det tydligt vad som är privat, semiprivat och offentligt. Dessa barriärer kan både vara fysiska och symboliska. Då de fysiska barriärerna syftar på att till exempel använda sig av staket, lås och vakter, syftar de symboliska om att använda plantering och gångstråk för att skapa tydliga gränser mellan öppna ytor (M. Reynald & Elffers, 2009).

Den andra punkten handlar om *naturlig övervakning* vilket har samma princip som Jane Jacobs "ögon på gatan" ytor (M. Reynald & Elffers, 2009). Om många runtomkring har uppsikt över området och ser vad som händer så ökar det gatans säkerhet. Den tredje punkten är *bilden av miljön*, där meningen är att försöka skapa en positiv och attraktiv miljö att vistas i. Detta görs genom att underhålla platsen kontinuerligt så inget står och förfaller. Är det en negativ miljö ökar det otryggheten och risken ökar för att fler brott kan ske. Enligt M. Reynald och Elffers (2009) påverkar dessa tre punkter varandra. Om en plats inte underhålls kommer inte

människor att vistas där, vilket minskar både “ögon på gatan” och känslan av territorialitet.

Både Defensible spaces och CPTED är teorier som många forskare har analyserat och vidareutvecklat under åren ända fram till idag. Den stora skillnaden mellan teorierna är att CPTED fokuserar på den byggda miljön och hur den bör utformas för att det ska bli svårt att begå brott. Medan Defensible spaces fokuserar både på miljön men även på det som Jacobs var inne på, om att skapa en naturlig övervakning med hjälp av de boende i området istället för polis och vaktbolag.

Utopia on trial

En annan omtalad bok som bör nämnas är Alice Coleman's bok från 1985 *Utopia on Trial – Vision and Reality in Planned Housing*. Coleman kommer inte med några helt nya teorier utan väljer att titta närmare på hur det ultimata bostadshuset står sig mot de olika teorier som finns gällande trygghet och säkerhet. Boken är skriven som en rättegång där den åtalade är ingen mindre än Utopia, det ideala bostadsområdet. Genom att studera över 4000 kvarter i England läggs åtalet fram. De misstänkta är olika typer av design, höga hus eller låga, många ingångar eller få, korridorer eller loftgångar. Coleman vrider och vänder på olika aspekter av Utopia genom att lägga fram forskning och teorier kring trygghet och säkerhet vid planering av bostadsområden samtidigt som hon utvärderar hur olika myndigheter har hanterat trygghetsfrågor de senaste decennierna. Hennes slutsats: inga nya lägenheter borde få lov att byggas, de sämsta områdena är de som byggts det senaste decenniet. Istället bör man satsa på att göra iordning de äldre kvarteren, så att deras värsta designmissar försvinner, för det är de som fungerar bäst när det kommer till trygghet och säkerhet.

2.5 Analysmodell

I tabellerna nedan finns en sammanfattning av de olika metoderna som identifierats för att skapa trygghet (se tabell 1) och säkerhet (se tabell 2). Tabellerna visar även vilka författare eller aktörer som förespråkar respektive metod.

Tabell 1. Visar de metoder och riktlinjer som finns som skapar trygghet och visar vilken källa som använder sig av vilka metoder.

Metoder som skapar trygghet								
	<i>Underhåll av platsen</i>	<i>Överblickbarhet</i>	<i>Patrullerande poliser</i>	<i>Belysning</i>	<i>Placering av hållplatser</i>	<i>Gång- och cykelstråk</i>	<i>Identitet</i>	<i>Aktiv plats</i>
Boverket	Välj material som tål mycket	Kombinera grönska & överblickbarhet		Avvägning gällande ljusstyrka	God överblickbarhet, belysning & lätta byten	Anpassa vägarna för lätt navigation		
Helsingborgs Stad	Konst & kultur	Snabbt hitta bra färdväg		Öka platsens karaktär & lockar dit folk			Information & ryckte påverkar	Aktiviteter för alla
Jacobs								Människor i rörelse alla dygnets timmar
Wilson & Kellings	Ett krossat fönster leder snabbt till fler		Skapar förtroende för polisen					

Tabell 2. Visar vilka metoder som skapar säkerhet och vilken källa som använts sig av metoderna.

Metoder som skapar säkerhet				
	<i>Ögon på gatan</i>	<i>Tillträdeskontroll</i>	<i>CPTED</i>	<i>Defensiblespaces</i>
Jacobs	Sociala oskrivna regler			
Steventon	Leder till färre brott	Lås, larm, säkerhetsvakter & porttelefon	Alla faktorer påverkar varandra	
Seifi m.fl.	Gör platsen mer attraktiv			
C. Ray Jeffery			Planera allmänna platser för att påverka brottsstatistiken.	
Boverket			Består av 6 punkter: Territorialitet, tillträdeskontroll, övervakning, försvårande av brottgenomförande, image, aktivering av plats.	
Newman				Minska motivationen till brott

3 Metod

För att besvara frågeställningarna har olika metoder tagits i beaktning beroende på frågan. För att besvara frågan hur olika utformningar av stadsmiljön påverkar människors känsla av trygghet och deras säkerhet har en litteraturstudie gjorts. Detta för att definiera vad trygghet innebär och hur den påverkas i olika miljöer, och vad säkerhet är och hur människors säkerhet skapas. Litteraturstudier har även gjorts för att besvara frågan om det finns färdiga riktlinjer och metoder som kan användas för att bygga en trygg och säker plats, där resultatet från litteraturstudien beskrivs i kapitel 2. Sedan har dessa metoder och riktlinjer som hittades i litteraturstudien satts ihop till en modell för att ge en enklare överblick och beskrivning av de olika metoderna, (se kapitel 2.4).

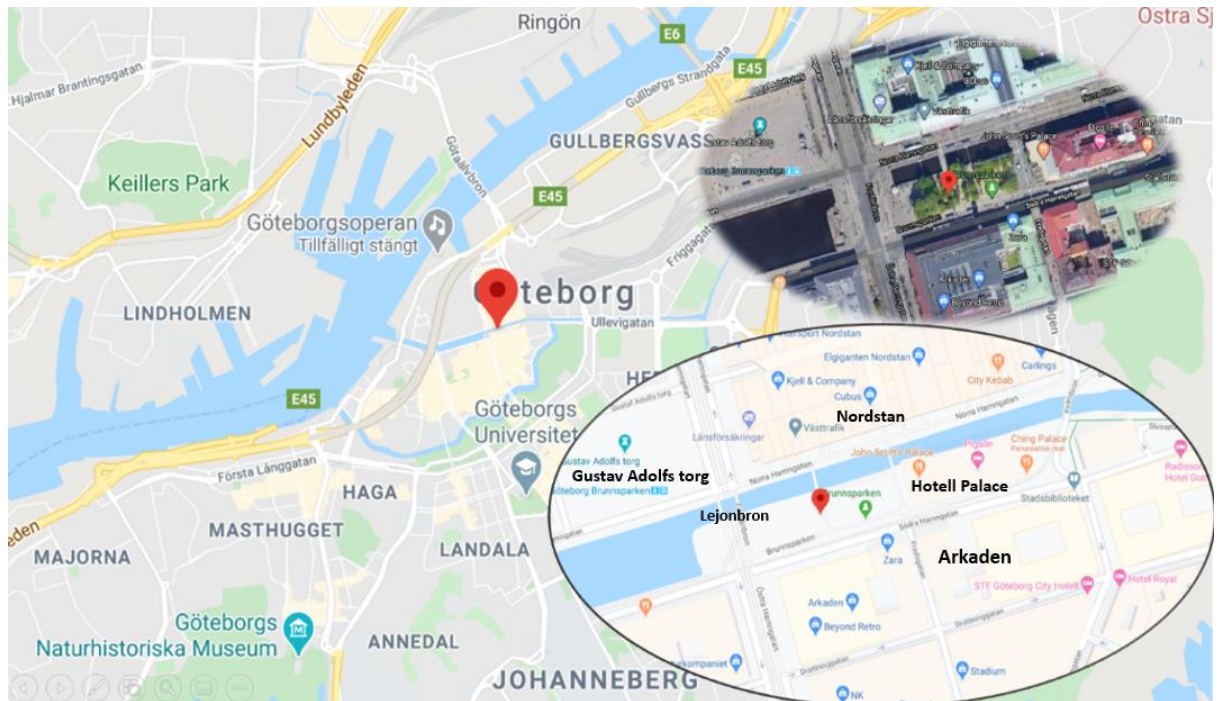
För att få svar på hur väl befintliga metoder och riktlinjer har tagits i beaktande vid ombyggnationen av Brunnsparken har dels dokument kopplade till ombyggnationen av Brunnsparken studerats, intervjuer har gjorts med aktörerna runt Brunnsparken och med de som har medverkat i och utförde ombyggnationen. Platsbesök har även gjorts i parken efter att renoveringen var färdigställd. Därefter har svaren analyserats utifrån platsbesöket, illustrationsbilder och med hjälp av den modell som presenterats ovan i kapitel 2.4. De samhällsaktörer som har intervjuats är representanter från:

- Park- och naturförvaltningen som har projekterat hela arbetet.
- White, en arkitektfirma som har ritat och designat den nya parken.
- Polisen som har haft en betydande roll i planeringen av den nya parken då deras arbete är viktigt för att minska den problematiska narkotikahandeln.
- Trygg i centrum som jobbar med trygghetsfrågor i Göteborg stad.
- Västrafik som har hand om den stora kollektivtrafikknytpunkten som Brunnsparken är.
- Hufvudstaden som är en av fastighetsägarna till Nordstan som ligger intill Brunnsparken.
- Tryggare mänskligare Göteborg som var en organisation som bedrevs mellan 2001–2011. Detta var ett trygghetsråd som jobbade med brottförebyggande och trygghetsfrämjande frågor i Göteborg (Tryggare mänskligare Göteborg, u.å.).

Intervjuerna har genomförts genom fysiska möten, möten via Skype-länk eller via mejl. Intervjuerna har bestått av mellan åtta och elva frågor (se bilaga) beroende på aktör, där några frågor har tilldelats alla utfrågade för att se skillnader i åsikter, och vissa har varit unika för just den aktören. Intervjuerna tog mellan 45 minuter och 90 minuter att utföra per utfrågad. Det finns några felkällor som bör nämnas angående vilka som blev intervjuade och inte. Trafikkontoret och fastighetsbolaget Vasakronan blev tillfrågade om de kunde tänka sig att ställa upp på intervju men svarade tyvärr inte. Göteborgs stadsmuseum var med i projekteringen av Brunnsparken eftersom platsen har ett historiskt värde. De blev inte tillfrågade om att ställa upp på intervju eftersom vi ansåg att deras roll i projektet var att agera historiska experter och hade därför inget med trygghetsperspektivet att göra.

3.1 Avgränsningar

I den här rapporten studeras Brunnsparken utifrån hela området mellan Nordstan och Arkaden, Hotel Palace och Lejonbron och alltså inte bara själva parken. Detta för att undersöka platsen som en helhet, då människor inte bara rör sig i parken utan även på busshållplatserna och kanalbroarna. För att se var Brunnsparken ligger, se figur 1.



Figur 1. Tre kartor från Google Maps för att visa var Brunnsparken ligger.

4 Resultat

Här presenteras resultatet gällande Brunnsparken. En sammanfattning av Brunnsparkens historia presenteras för att få en inblick i vilken roll platsen har spelat under Göteborgs livstid. Detta följs av ett avsnitt om dagens brottsstatistik och ett avsnitt om Tryggare och Mänskligare Göteborg, samt en beskrivning av hur parken såg ut före och efter ombyggnationen. Sedan kommer resultatet från de intervjuer som utförts med olika aktörer som varit inblandade i projektet eller som har trygghet som en viktig aspekt i sitt dagliga arbete. Sist kommer vår analys för att se hur väl aktörerna har lyckats med de olika metoderna för att skapa trygghet och säkerhet.

4.1 Brunnsparkens historia

Brunnsparken är idag en viktig plats i staden i och med att den utgör en stor knutpunkt för kollektivtrafiken samtidigt som den har de två shoppingcentren Nordstan och Arkaden på var sin sida. Brunnsparken har en lång historia och har länge haft en viktig roll trots att dess primära funktion har varierat en hel del genom åren.

I Göteborgs tidiga dagar var staden, liksom nu, en viktig handelsplats för sjöfarten. Båtarna kom från alla möjliga delar av världen och stadens centrala delar användes till stor del för handel. Det som idag är Brunnsparken var då en liten holme mitt i hamnkanalen och på den holmen stod en järnvåg som användes för att väga järn. Denna järnvåg gjorde att holmen under denna tid kallades Jernvågsplatsen (Göteborgs stadsmuseum, 2017). I och med den ökade handel var det inte särskilt smidigt att ha en så viktig järnvåg ståendes så långt in i staden, den behövde finnas närmare till hands för de stora båtarna och 1785 beslutades det att den skulle flyttas ut till det som idag är Järntorget. Det sista av järnvågen i Brunnsparken försvann med den stora branden 1813 (Hallén, 2018, 13 februari).

För att göra platsen lite mer estetiskt tilltalande planterades träd och på så vis anlägga en park på holmen år 1822. Första gången som parken omnämns som "Brunnsparken" brukar sägas vara 1846 men det finns även tidigare texter där parken har nämnts vid det namn den fortfarande bär. Officiellt fick parken inte sitt namn för än 1863. Namnet kommer från den brunnsanläggning som öppnade på 1830-talet av apotekaren Cavallin, trots att det inte fanns någon speciell vattenkälla på platsen. Brunnsinrättningen var avsedd för människor i de övre klasserna och blev populär både bland befolkningen i Göteborg men även utanför. Parken fick mycket beröm för att vara en vacker plats och kallades ibland för "Paradiset" (Hallén, 2018, 13 februari).

Brunnshuset lades ner 1858 men delar av byggnaden användes fram till 1879 (se figur 2) som varmbadhus (Göteborgs stadsmuseum, 2017). I och med det var brunnstiden över för Brunnsparken. Nästa förändring som skedde i parken var 1883 då fontänen med statyn "Såningskvinnan" uppfördes på samma plats som järnvågen en gång hade stått (se figur 3–4). Statyn invigdes den 21 juli vilket är dagen då Johanna har namnsdag och statyn fick därmed sitt smeknamn i folkmun som "Johanna i Brunnsparken" (Hallén, 2018, 13 februari).



GhmD:46012

Figur 2. Bild från Göteborgs stadsmuseums bildarkiv där Brunnshuset som revs 1879 syns (Göteborgs stadsmuseum).



GhmPK:2588

Figur 3. Bild ur Göteborgs stadsmuseums arkiv från 1921. Östra Hamngatan är än så länge en kanal, Johanna står på sin plats, Brunnsparken har mycket träd och spårvagnsspåren är inte lika många som de är idag (Göteborgs stadsmuseum).



GMA:4445:46

Figur 4. Gammalt vykort från Göteborgs stadsmuseums arkiv. Spårvagnarna kommer körandes längs Södra Hamngatan. Johanna syns medan parken är gömd under alla träden (Göteborgs stadsmuseum).

På 1990-talet renoverades parken igen och fick då ett stort antal nya träd som ställdes i raka rader för att påminna om franskinspirerad parkdesign (Göteborgs Stad, 2017). Mängden träd gjorde dock att parken blev mörk och till skillnad från 1800-talet, när parken kallades ett paradiset, så var den extra skuggan inte längre lika önskvärd vilket gav parken dåligt ryckte (se figur 5).

Några mindre projekt utfördes i parken efter 90-talet som t.ex. år 2015 då det gjordes en renovering av Johanna-statyn varpå det påträffades rester av det som en gång hade varit järnvågen (Göteborgs stad, 2019). År 2017 påbörjades planeringen av den nya renoveringen av Brunnsparken vars avsikt var att göra platsen till en ljusare och tryggare park.

4.2 Brottsstatistiken i centrum

I stadsdelen Centrum fanns det år 2017 flest antal anmälda brott i Göteborg (Göteborgs Stad, 2018). Det var totalt 36 735 anmälda brott och detta anses bero på den höga befolkningstätheten och den höga aktiviteten i centrum men trots detta så har siffran minskat betydligt från tidigare år. En relativt stor del av göteborgarna känner en oro för att utsättas för personrån, närmast bestämt 18 % där den största delen är kvinnor (Göteborgs Stad, 2018). I centrum har 30 % kvinnor och 27,4 % män blivit utsatta för någon typ av brott. Män blir framför allt utsatta för misshandel, hot, personrån eller kort/kreditbedrägeri medan kvinnor mest anmäler brott som trakasserier eller sexualbrott (Göteborgs Stad, 2018).

Det finns även statistik som pekar på att bristfälligt underhåll är ett av de största problemen i bostadsområden. I Centrum påstod 12% av de tillfrågade att

nedskräpning var ett problem som de upplevde i stor utsträckning. 10% tyckte att klotter var ett stort problem och 7% hade problem med öppen droghandel (Göteborgs Stad, 2018). Dessa problem är dock ännu större i andra delar av Göteborg än just Centrum.

4.2.1 Tryggare Mänskligare Göteborg

Organisationen Tryggare Mänskligare Göteborg hade ingenting med renoveringen av Brunnsparken att göra, i och med att den inte längre är aktiv, men vi valde ändå att träffa deras kanslichef för att få en lite bredare förståelse för trygghet i städer (se bilaga för fullständig intervju).

Tryggare Mänskligare Göteborg var ett trygghetsråd som bestod av åtta personer med väldigt olika perspektiv på samhället. Där fanns:

- Kommunstyrelsens ordförande (Socialdemokraternas ledare)
- Kommunstyrelsens vice ordförande (Moderaternas ledare)
- Länspolismästaren
- Kriminalvårdsdirektör Region Västra Sverige
- Regionchef BRIS Väst
- Chefen för Mångfaldsenheten, stadskansliet
- Dekanen för Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet (företrädde både Chalmers och Göteborgs Universitet)
- VD Fastighetsägarna (utsedd som trygghetsrepresentant från allmännyttan, HSB, Riksbyggen och de privata fastighetsägarna)

Deras mål när det gällde trygghet var att skapa projekt och åtgärder med långsiktiga mål och för att göra det så satsade de mycket på barnen, för det är de som är framtiden. Om barn får en så bra uppväxt som möjligt så kommer de bli bra medborgare när de växer upp och brottslighet kan därmed minskas på sikt. Det som organisationen framförallt lyckades med var att få flera olika samhällsaktörer att förstå komplexiteten i trygghetsfrågor. De presenterade forskning på ett sätt som gjorde den lätt att förstå för vem som helst och fick vitt skilda aktörer att sätta sig ner tillsammans och komma fram till lösningar som alla parter kunde vara nöjda med.

Tryggare Mänskligare Göteborg hade inte så många projekt kring just Brunnsparken, eftersom det inte finns några bostäder runt parken, men de hade några trygghetsvandringar i området och även i västra Nordstan. Det fanns problem i Brunnsparken redan under den tiden då Tryggare Mänskligare var aktiv men det var inte det största problemområdet som de hade att jobba med så därför lades inte så mycket tid på platsen.

Precis som många av de teoretiska metoder som tidigare nämns i denna rapport så jobbade Tryggare Mänskligare Göteborg med att skapa trygghet genom social kontroll istället för larm, kameror och vakter. Projektet var bara tänkt att pågå under två år men det slutade med att det fanns kvar i över tio. När de lades ner berodde det dels på en omorganisation med nya medlemmar vilket gjorde att en del av sammanhållningen försvann. Samtidigt hade samhället förändrats och var nu mer intresserade av att anlita vaktbolag än att försöka skapa trygghet genom sammanhållning mellan grannar.

4.3 Brunnsparken före och efter ombyggnationen

I detta kapitel redovisas hur parken såg ut och vad den hade för problem innan ombyggnationen och även vad befolkningen i Göteborg tyckte var bra och dåligt med den gamla parken. Efter det kommer en beskrivning av vad målen var med ombyggnationen och vad som förändrades efter ombyggnationen.

4.3.1 Brunnsparken före ombyggnationen

Brunnsparken har efter renoveringen på 1990-talet varit väldigt instängd och upplevts som väldigt mörk (se figur 5), det föll sig aldrig naturligt att gå genom parken då det inte fanns några tydliga gångstråk och det var inte en plats som människor vistades på. Platsen var inte tillräckligt attraktiv för att människor skulle vilja umgås där och därför blev den ingen aktiv plats.

Parken har upplevts som mörk på grund av mycket träd och dålig belysning dock menar Park- och Naturförvaltningen att parken i sig inte hade dålig belysning, men belysningen på husen runtomkring parken var mycket ljusare vilket gjorde att parken kändes mörk. Solen nådde inte ner till parken så mycket som den hade behövts (se figur 5). Parken hade höga lyktstolpar som skulle lysa igenom träden, belysning under sittbänkarna samt ljus i fontänen men trots detta upplevdes parken fortfarande som väldigt mörk. Något som också var en faktor till varför parken kändes mörk var att alla träden hade för låga trädkronor (Park och naturförvaltningen, Göteborg Stad, 2017).

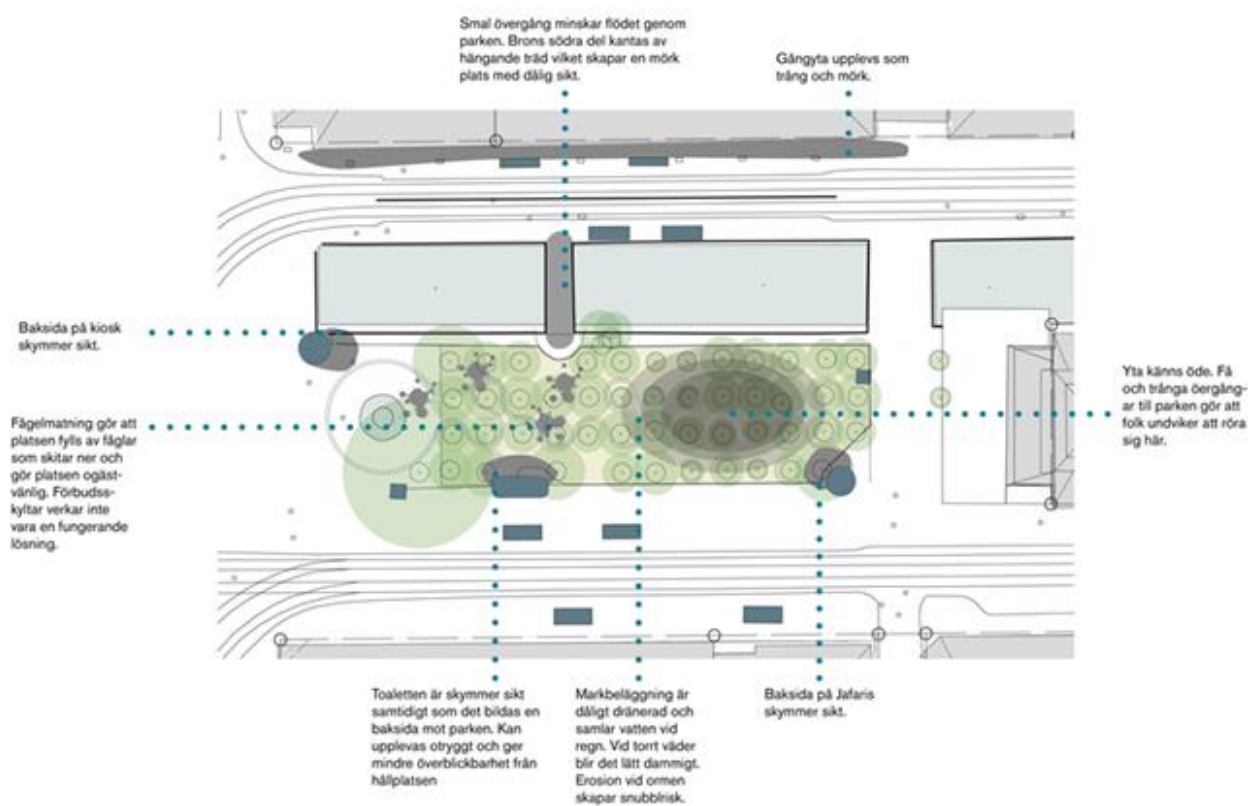
Träden som växte längs med utkanterna av parken skymde insynen till parken tillsammans med andra faktorer (se figur 2) som t.ex. kiosker och skyltar. Dessa saker gjorde att parken inte fick några inbjudande och naturliga entréer vilket gjorde att den aldrig användes som genväg eller naturlig passage. Kioskerna och toaletten hade sina baksidor in mot parken vilket gjorde att det skapades mörka väggar och hörn som i sin tur skapade otrygghet. Även Johanna-statyn stod på ett sätt som blockerad insynen till parken (Park och naturförvaltningen, Göteborg Stad, 2017).

Markbeläggningen i parken var väldigt dålig. Tanken med den gamla markbeläggningen var att efterlikna typisk fransk parkstil och därför användes grågult stenmjöl (Park och naturförvaltningen, Göteborg Stad, 2017). Skötseln av markbeläggningen fungerade inte så bra vilket ledde till att det antingen blev lerig när det regnade eller dammade vid torka (se figur 5). Det samlades också mycket vatten och skräp under bänkarna. Parken hade tio bänkar placerade längst med kanterna av parken men på grund av parkens instängdhet och mörker så var det få människor som valde att sätta sig där. Parken hade även problem med att människor matade fåglarna genom att hålla ut hela sopsäckar med bröd i parken, vilket drog till sig både fåglar och råttor vilket medförde väldigt mycket nedskräpning från djuren (Park och naturförvaltningen, Göteborg Stad, 2017).

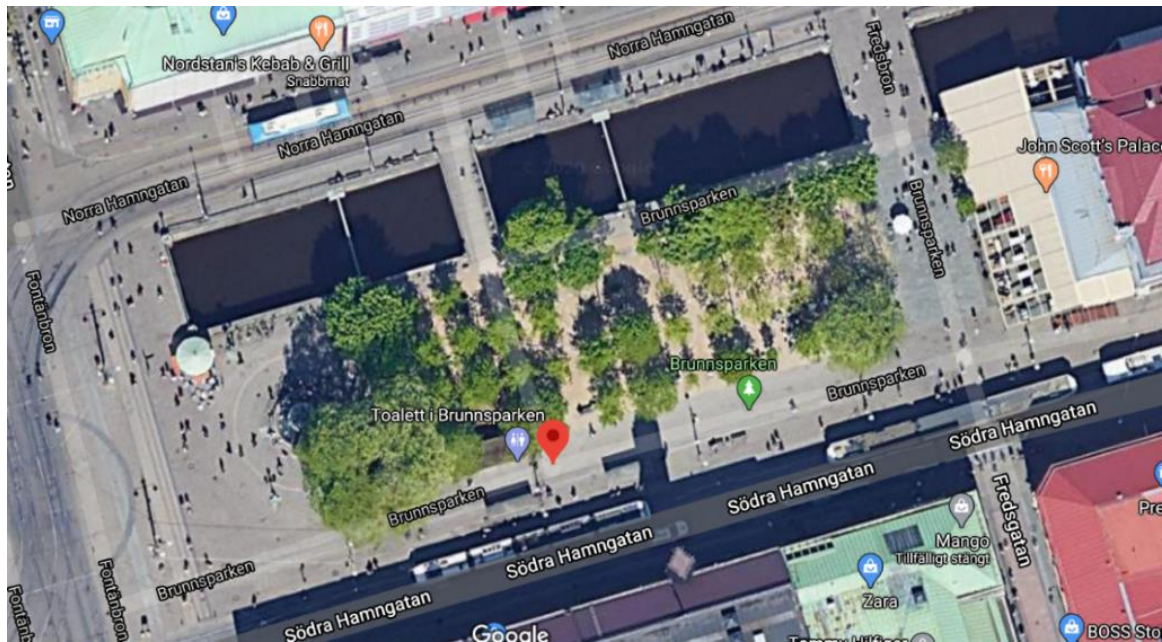
Göteborgs Stad och arkitekterna på White (se Figur 6) gjorde en bild som visar de olika problemområden som fanns i den gamla parken och som behövde åtgärdas. Figur 7 visar hur parken såg ut ovanifrån, där man ser hur tätt träden stod, de olika bebyggelserna som gjorde parken instängd och att det aldrig fanns några tydliga gångstråk.



Figur 5. Bild inifrån Brunnsparken före ombyggnationen där det syns hur tätt träden stod och det dåliga ljusinsläppet. Det syns också hur blött det blev på marken efter regn (Göteborgs Stad och White, 2019).



Figur 6. Göteborgs Stad & White. (2019). Brunnsparken. Bilden beskriver de olika faktorer som omringade parken, gjorde den instängd och gjorde att människor inte naturligt korsade igenom parken.



Figur 7. Brunnsparken ovanifrån med Nordstan i överkant och Arkaden i nederkant. Ovanifrån syns det hur tätt träden stod och att det inte fanns några tydliga gångstråk. Det syns även att solen nådde ända ner till marken på vissa ställen mellan träden men trots detta upplevdes parken väldigt mörk. Google Earth. (2020).

Den dåliga markbeläggningen i parken gjorde att de blev håll och svårt att ta sig fram, det fanns inga tydliga gångstråk som var lätta att följa och parkbänkarna var blöta och smutsiga. Även den höga ljudnivån från kollektivtrafiken, den höga brottsstatistiken och det dåliga ryktet var stora problem som gjorde det svårt att kunde ha några aktiviteter där (Park och naturförvaltningen, Göteborg Stad, 2017).

Efter att man hade haft en dialog med människorna som rör sig runt Brunnsparken togs det fram en lista på saker som göteborgarna tyckte var positivt och negativt som togs med inför planeringen av ombyggnationen. Det som upplevdes positivt med parken var att det är en känd och central plats i staden och att det är en stor kollektivtrafiknod. Parkens grönska lyfts fram som positivt och att det är en allmän plats som ligger i ett kommersiellt stråk. Det negativa med platsen var det höga bullret från kollektivtrafiken, som gör att det inte går att föra en normal konversation, och att det är var en väldigt ostrukturerad plats som inte är tillgänglig för alla. Att platsen känns skuggig vår- och sommartid på grund av träden, att platsen är smutsig på grund av fåglar och råttor samt att det förekom öppen droghandel, gjorde att parkens kändes otryggt att vistas i (Park och naturförvaltningen, Göteborg Stad, 2017).

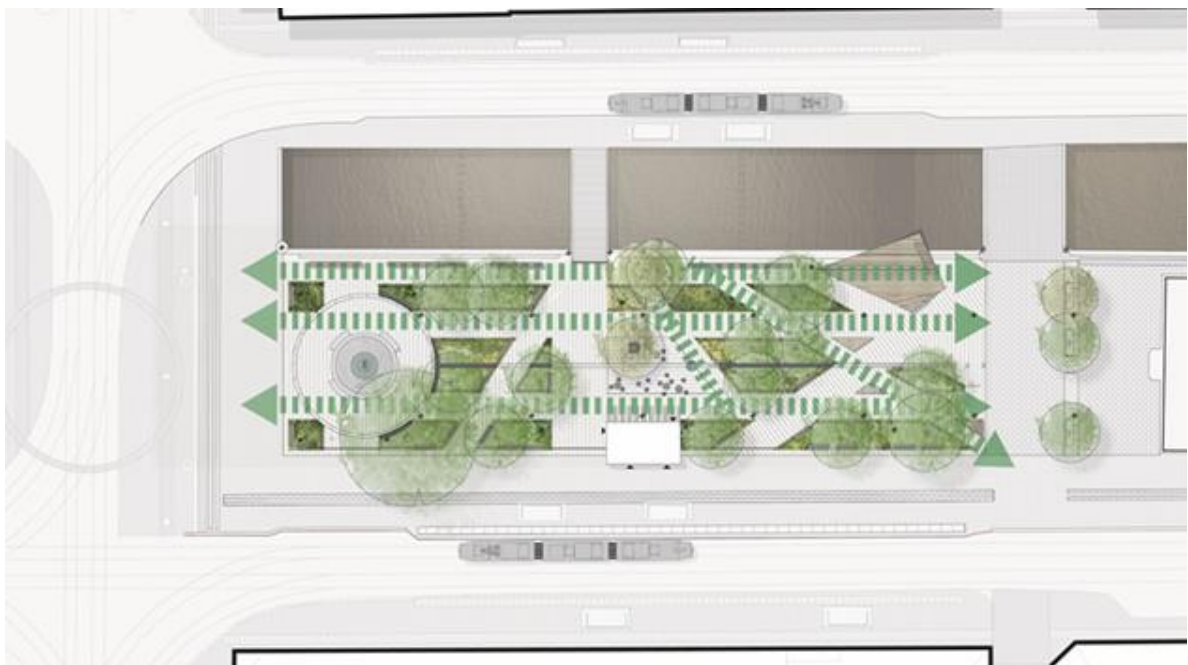
Efter medborgardialogen önskade befolkningen att följande saker skulle finnas i parken, för att den skulle kännas tryggare och mer välkomnande (Park och naturförvaltningen, Göteborg Stad, 2017):

- Bättre och tydligare gång- och cykelstråk
- Siktstråk för bättre orienterbarhet genom att ta bort skymmande byggnader och skyltar runt parken
- Paviljong/vänthall/café mitt i parken med bra innehåll och god arkitektonisk kvalitet
- Mer solljus i parken – ta bort en del av träden
- Fler och mer varierade sittplatser

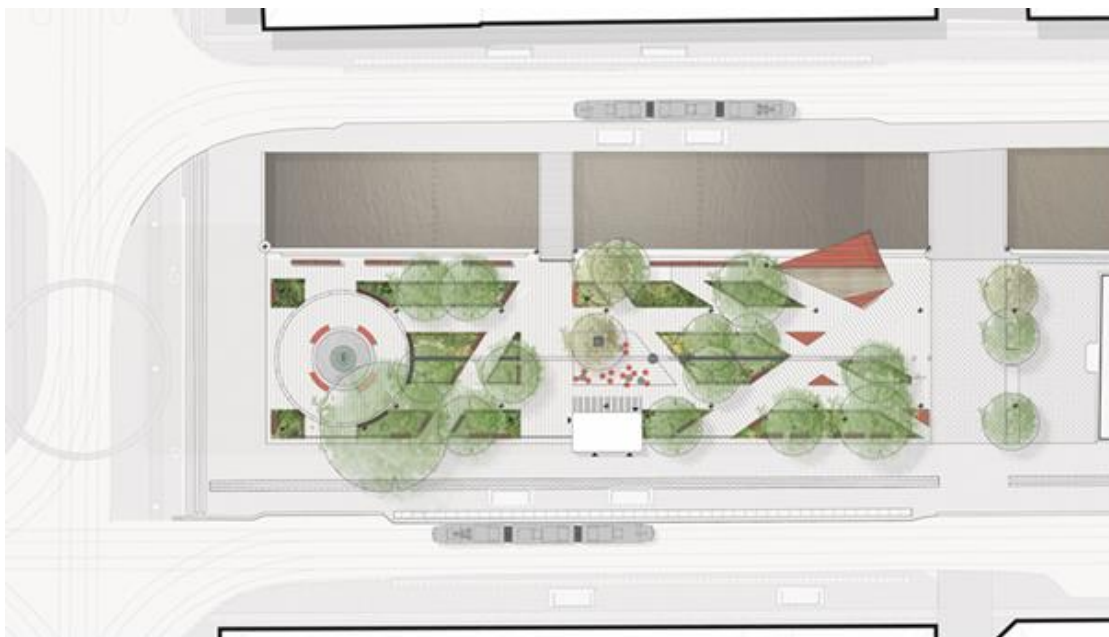
4.3.2 Brunnsparken efter ombyggnationen

Efter dialoger med medborgarna utformade Park- och naturförvaltningen mål som de ville uppnå med parken. Brunnsparken skulle utformas för att bli en trygg och välkomnande park och hållplatsknutpunkt, som skulle fungera som en grön oas där människor kan stanna upp och vila. För att uppnå detta fanns det några viktiga aspekter som Park- och naturförvaltning tagit fram för att ta i beaktning (Park och naturförvaltningen, Göteborg Stad, 2017).

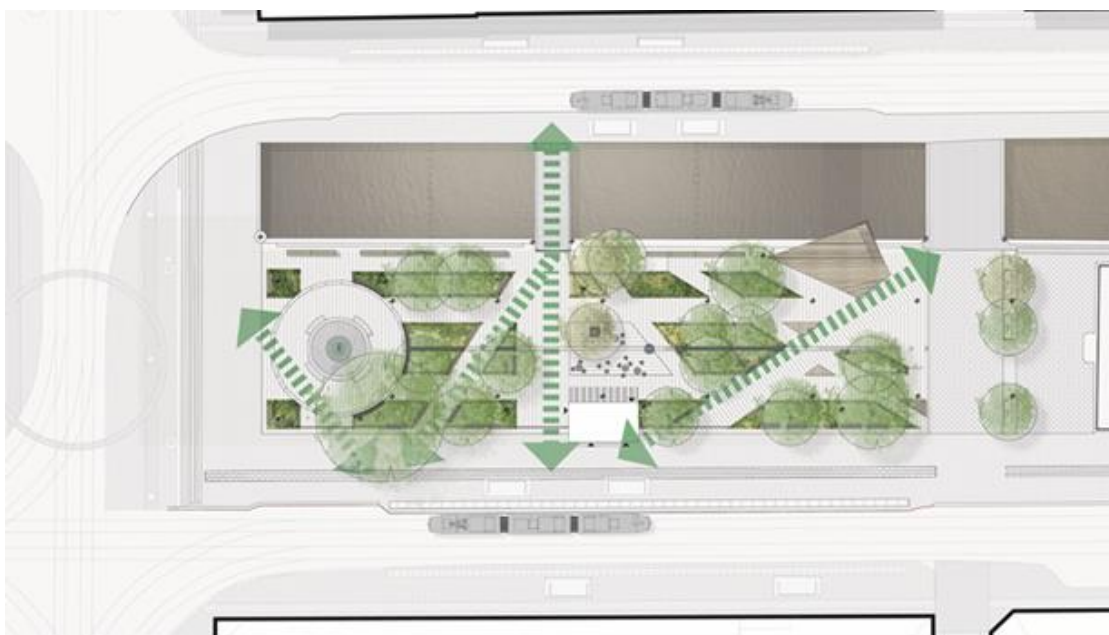
- Tydliga sikt- och gångstråk, så att överblickbarheten blir bättre i parken (se figur 8)
- Skapa mera ljus i parken.
- Ett antal träd kommer behövas tas bort då de tidigare har skapat skugga och otrygghet.
- Förbättra tillgängligheten och ljudnivån.
- En vacker och lättskött plats anpassad för den stora mängden människor som passerar och vistas i parken varje dag.
- Ska finnas möjlighet att stanna upp och vila i parken.
- Fixa en bättre markbeläggning, med hårdgjorda ytor i gångstråken.
- Upphöjda planteringsytor med grönskande växter och sitttytor (se figur 9).
- Skapa god struktur, funktion och form för att öka användningen av parken.
- Utveckla samspelet mellan hållplatserna och parken så att parken blir mer välkomnande och tillgängligt (se figur 10).
- Eventuell upprustning av kanalmuren, beroende på hur mycket det påverkar kollektivtrafiken i Brunnsparken.
- Markvärme under plattorna för att underlätta skötseln av parken.



Figur 8. Bilden visar de tänkta tydliga sikt- och gångstråken, där dessa gångstråk är avsedda för att promenera igenom parken utan något specifikt mål. (Göteborgs Stad & White, 2019).



Figur 9. Illustration av hur planteringslådorna är tänkta att placeras med tillhörande sittplatser som visas i rött (Göteborgs Stad & White, 2019).



Figur 10. Göteborgs Stad & White. (2019). Illustration över de tänkta gångstråken som är utformade efter hur det är naturligt att gå för att ta sig från en hållplats till en annan.

White och park- och naturförvaltningen har tagit fram några illustrationsbilder för hur det var tänkt att den färdigställda parken skulle se ut (se figur 11–13).



Figur 11. Illustrationsbild som visar de tänkta gångstråken som går igenom parken som öppnar upp för mer aktivitet (Göteborgs Stad och White, 2019).

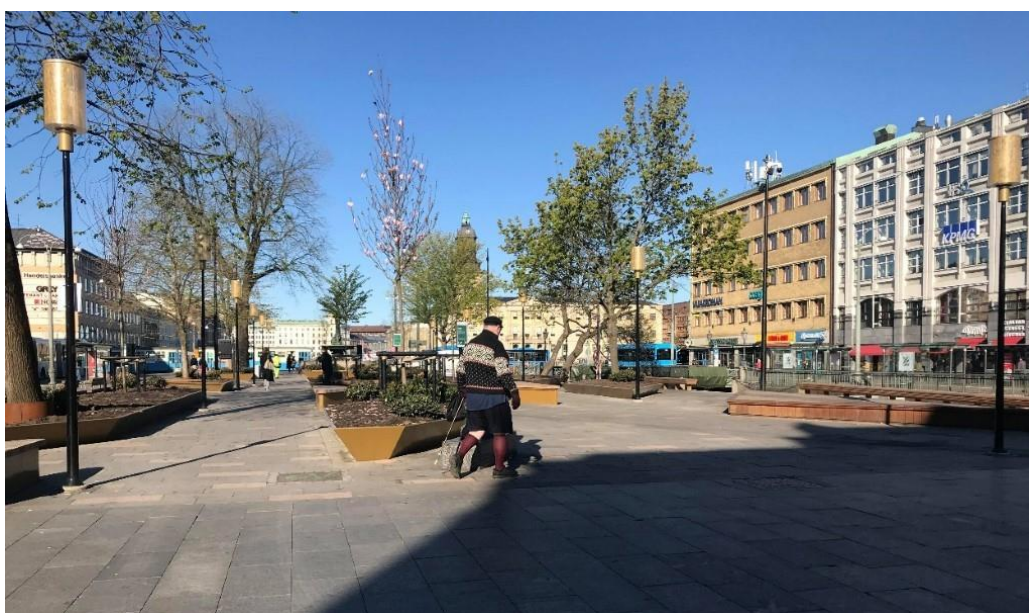


Figur 12. Illustrationsbild över ett av de tänkta snedställda stråken som underlättar passage mellan hållplatserna (Göteborgs Stad och White, 2019).



Figur 13. Illustrationsbild där det syns att Johanna-statyn och den gamla almen fått stå kvar (Göteborgs Stad och White, 2019).

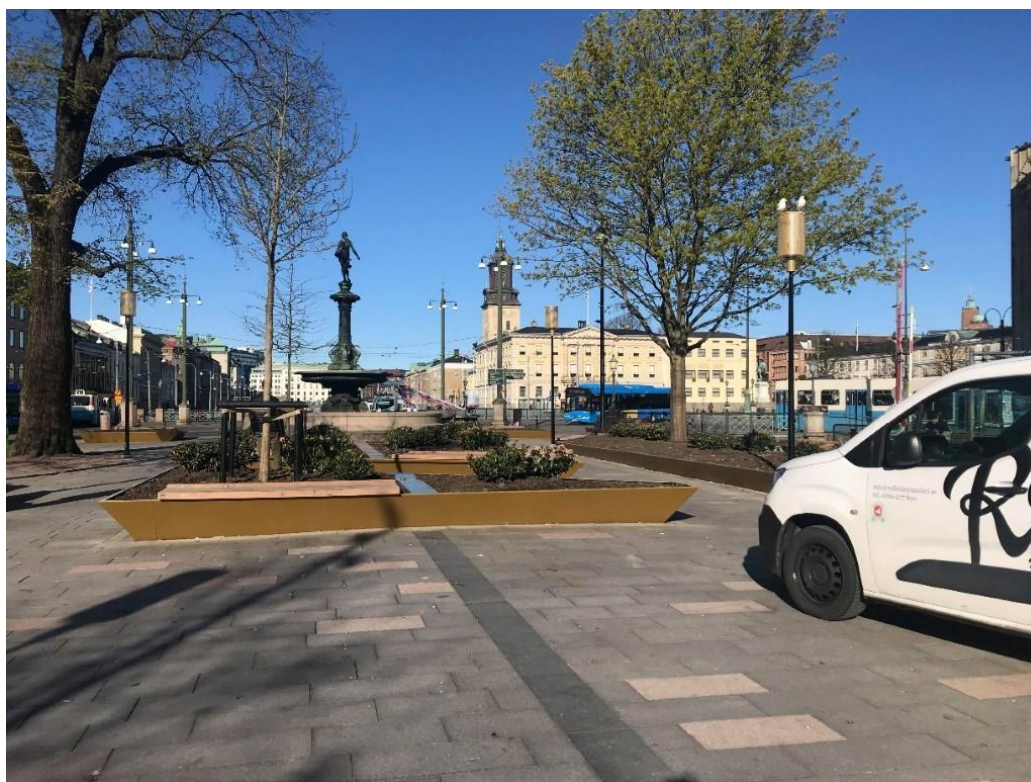
När Brunnsparken hade byggts klart blev det stora förändringar jämfört med hur det såg ut före ombyggnationen. Den största förändringen efter ombyggnationen av Brunnsparken är att ytan har blivit mera öppen, så att det är lättare att skapa sig en tydlig överblick av området (se figur 14), och nästan alla träden har tagits bort så att bara några väl utvalda står kvar. Utan alla träden så kommer platsen att få in mycket mer solljus, och på så sätt kännas ljusare, men för att inte ta bort grönskan helt har man istället planterat perenner i planteringslådor för att göra platsen mer trivsamt. Den leriga markbeläggningen har bytts ut mot plattor för att förbättra framkomligheten och ta bort problemen med lera och andra oönskligheter (se figur 15). Belysningen har ändrats i parken så att den ska fungera bättre ihop med belysningen från de omkringliggande byggnaderna och flera sittplatser har skapats runt planteringslådorna (se figur, 16).



Figur 14. Här syns det att parken har fått en bättre överblickbarhet. Foto: Sandra Gustavsson



Figur 15. Här syns det att parken får in mycket solljus. Bilden visar även den nya markbeläggningen som är stenplattor, som skapar bättre framkomlighet. Foto: Sandra Gustavsson

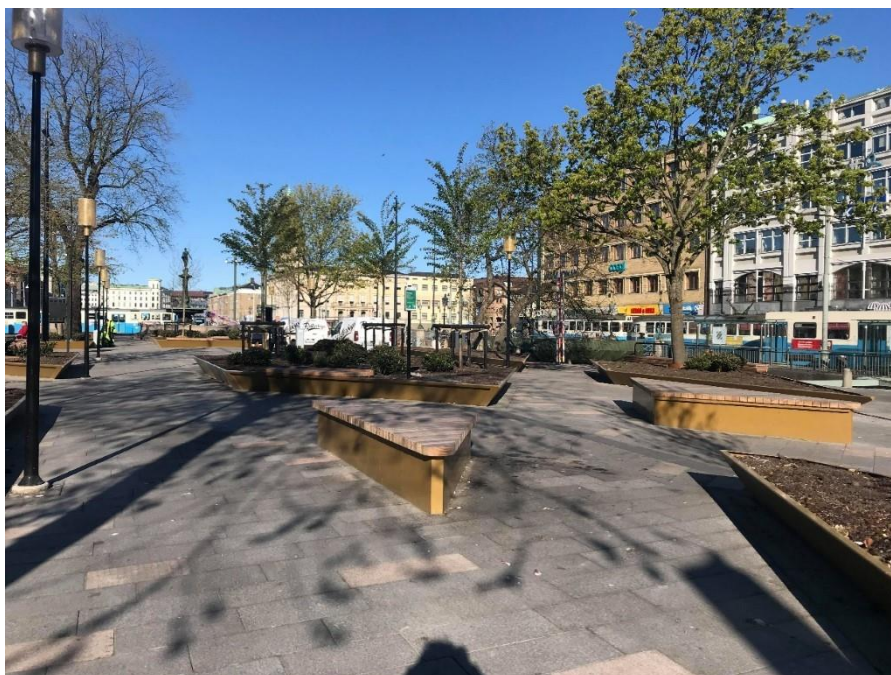


Figur 16. Här syns bland annat de nya planteringslådorna med sittplatser och Johanna-statyn syns i bakgrunden. Foto: Sandra Gustavsson

Tydligare gångstråk har skapats genom parken som gör det lättare att gena över parken mellan de olika hållplatserna (se figur 17). Gångstråken har inte bara skapats för att lättare kunna ta sig snabbt mellan hållplatserna utan även för att kunna promenera genom parken (se figur 18). Park- och naturförvaltningens och Whites syfte med de olika möjligheterna till gångvägar är att göra parken mera inbjudande och få dit mer människor. En överblick över Brunnsparken efter ombyggnationen syns i figur 19, där de nya gångstråken syns samt att antalet träd har minskat jämfört med hur det var innan.



Figur 17. Bilden visar att de snedställda gångstråken från hållplatserna på vänster sida. Ger en snabb och tydlig överblick. Foto: Sandra Gustavsson



Figur 18. Bilden visar de olika möjligheterna för promenad i parken. Både de snedställda gångstråken och de som går rakt igenom parken till andra sida. Foto: Sandra Gustavsson



Figur 19. Bilden visar en överblick av Brunnsplanen efter ombyggnationen. Där syns tydligt minskningen av träd och en mycket öppnare plats med mer sittplatser och planteringslådor. Göteborgs Stad (personlig kommunikation, 21 april, 2020).

4.4 Resultat från intervjuerna

Resultatet från intervjuerna kommer presenteras genom att beskriva och analysera aktörernas svar utifrån de olika åtgärder som skapar trygghet och säkerhet, vilket sedan sammanfattas i tabeller. Detta gjordes för att se hur väl aktörerna har tagit de olika tidigare nämnda metoderna i beaktning vid ombyggnationen av Brunnsplanen. Frågor till de olika aktörerna samt fullständiga svar går att finna i bilagorna.

4.4.1 Analys av åtgärder som skapar trygghet

Nedan följer analysen av hur aktörerna i Brunnsplanen har täckt in de metoder som identifierats, gällande trygghet, utifrån svaren från intervjuerna.

Underhåll av platsen

Varken Park- och naturförvaltningen eller arkitekterna på White, som är de ledande aktörerna för ombyggnationen av Brunnsplanen, nämnde något om hur platsen skulle underhållas efter ombyggnationen. Park- och naturförvaltningen sa att de aktivt underhöll platsen innan ombyggnationen på grund av markbeläggningen och de låga träden. Dessa problem har Park- och naturförvaltningen och White tagit i beaktning under ombyggnationen och är därmed inget problem längre.

En aktör som nämnde att parkens underhåll efter ombyggnationen är viktig var polisen. Enligt polisen så var det största problemet att människor hällde ut hela säckar med bröd för att mata fåglar, vilket även lockade till sig råttor och andra skadedjur, som sedan bajsade överallt. Avföringen från fåglar har en frätande effekt på t.ex. Johanna-statyn och andra material i parken vilket gör att det måste tas bort

regelbundet. Polisen menar också att fågelbajset gör att platsen ser oren ut vilket är en stor faktor till varför invånarna inte vill vistas där.

Trygg i Göteborg nämner hur viktigt det är för fastighetsägare att underhålla platserna runt omkring deras fastigheter för att öka trivselen och att det är något som de ofta trycker på. Hufvudstaden, som är fastighetsägare till Nordstan, säger att de jobbar hårt med att det ska vara rent, tryggt och snyggt kring deras fastigheter. Detta gör dom genom samverkan med Göteborgs Stad och andra fastighetsägare samt ha samarbeten mellan väktare och städare.

Överblickbarhet

En av de viktigaste aspekterna för att göra Brunnsparken tryggare var att göra den mera överblickbar och öppen enligt Park- och naturförvaltningen. För att få parken mer överblickbar togs många av träden bort vilket gav en bättre överblick och parken känns mer rymlig. Detta är något som även Trygg i centrum tycker är bra då den nyare och öppnare platsen kommer öka överblickbarheten och synligheten för de som vistas där och därmed öka deras trygghet. Park- och naturförvaltningen nämner också att den öppnare ytan kommer göra det enklare för resenärer att byta mellan hållplatserna. Park- och naturförvaltningen nämner även planteringslådorna som är tänkta att skapa tydligare gångstråk och ge mer grönska.

Polisen nämner att platsen tidigare var väldigt instängd och det var svårt att få en tydlig överblick. Toaletten var en av de saker som fick platsen att kännas instängd och den skapade skymda hörn. Nu när toaletterna och andra barriärskapande saker är borttagna så kommer det ha en stor påverkan och vara en bidragande faktor till en bättre överblickbarhet.

Patrullerande poliser

Polisen beskrev att polisnärvaro ökade människors känsla av trygghet samt kunde ha påverkan på säkerheten. Men att ha poliser som går runt i samma område en hel dag har visat sig ha för liten effekt då det leder till att polisen till slut "försvinner" i mängden av människor. För att metoden ska bli effektiv så åker de till en plats, går runt i max 14 minuter, åker vidare till nästa plats och kommer sedan tillbaka till den första platsen två timmar senare. På så sätt cirkulera de runt i staden. Polisen nämnde också att efter ombyggnationen har narkotikahandeln minskat i Brunnsparken men har istället flyttats till Gustav Adolfs Torg som ligger strax nordväst om Brunnsparken.

Belysning

Enligt arkitekterna på White är belysningen något man har jobbat mycket med i parken. Brunnsparken hade egentligen inte dålig belysning innan renoveringen men många av fastigheterna runtomkring parken hade ett dominerande ljus vilket gjorde att Brunnsparken upplevdes som väldigt mörk. Park- och naturförvaltningen trycker på att den ombyggda parken har inte bara fått en bättre ljussättning utan också mer solljus. Genom att skapa bättre belysning och få in mer solljus så kommer mörkret inte att vara ett problem längre, vilket förhoppningsvis kommer locka in mer människor i parken. White nämner också att en kaosebelysning har satts upp för att vid krissituationer i Brunnsparken kunna underlätta i polisernas arbete. Kaosebelysning användas som arbetsbelysning som polisen kan tända för att få en mer upplyst arbetsplats och eventuellt kunna skingra människor.

Placering av hållplatser

Under byggnationen av Brunnsparken var inte hållplatserna något som låg i fokus och därför var inte Västtrafik med så mycket i planeringen. Västtrafik berättar att de inte äger hållplatserna i Brunnsparken och i centrum utan bara i övriga regionen.

Hållplatserna i Brunnsparken ägs istället av Trafikkontoret som har ett avtal med reklamfirman JCDecaux som i sin tur utformar hållplatserna.

De hållplatser som västtrafik ansvarar för i övriga regionen är utformade efter tydliga riktlinjer gällande trygghet. I deras riktlinjer ligger det mycket fokus på att det ska gå smidigt och snabbt att gå mellan hållplatserna samt att hållplatserna ska vara luftiga och inte får trånga. Det är även viktigt med belysning på hållplatserna och att de inte blir för dunkla, utan att det är lätt att se vad som händer runtomkring hållplatsen på kvällarna. Det är också viktigt att det inte är för mycket buskage runtomkring så att det bildas några skymda hörn vid hållplatserna, utan att hållplatserna är placerade på luftiga och rymliga platser.

Är det en stor hållplatsknutpunkt, liknande den i Brunnsparken, så jobbar Västtrafik mycket med att det ska gå snabbt att hitta mellan hållplatserna vid byten. Resenärerna vill att det inte ska ta mer än ungefär tre sekunder för dem att hitta mellan hållplatserna för att de ska känna sig trygga. För att tillgodose detta är det väldigt viktigt med samverkan mellan olika samhällsaktörer vid planering av nya hållplatser.

Gång- och cykelstråk

Både Park- och naturförvaltningen och arkitekterna White belyser de snedställda gångstråken som ska fungera som genvägar mellan olika hållplatser. De säger att genvägarna mellan hållplatserna kommer göra det mer naturligt att gå igenom parken istället för att gå runt, som var den vanligaste vägen innan ombyggnationen. Park- och naturförvaltningen säger att de nya gångstråken kommer avlasta de övriga gatorna runt parken och White menar på att detta kommer generera mer aktivitet i parken. Om det blir naturligare att ta vägen genom parken så kommer det antagligen också bli mer naturligt för resenärer att stanna upp i parken om de måste vänta en längre stund på sin buss eller spårvagn. Både Trygg i centrum och polisen tror att de nya gångstråken kommer ha en positiv påverkan och generera mer människor till parken.

Identitet

Park- och naturförvaltningen menar på att tiden får utvisa om de har lyckats med renoveringen eller inte. Om renoveringen lockar dit mer människor och ger parken en bättre identitet, så har de lyckats.

Aktiv plats

De flesta som intervjuades var inne på svårigheterna med att ha aktiviteter i Brunnsparken som skulle kunna ha en positiv effekt på tryggheten. White kommenterade den höga ljudnivån som gör det svårt att ha en vanlig konversation på platsen eller kunna skapa en trivsamt uteservering eller liknande. Det nämndes också att det är ganska lite plast runt omkring parken vilket gör det svårt att använda trottoarerna till något annat än att gå på. Men både White och Park- och naturförvaltningen säger att de har försökt att bygga om Brunnsparken så att den blir mer inbjudande och på så sätt bli en mer aktiv plats.

4.4.2 Analys av åtgärder som skapar säkerhet

Nedan följer analysen av hur väl aktörerna i Brunnsparken har täckt in metoder gällande säkerhet, utifrån deras svar från intervjuerna.

Ögon på gatan

Park- och naturförvaltningen säger att “ögon på gatan” inte är något man har tänkt på under planeringen. De ville göra en plats där människor vill vistas. White säger att det är svårt att få mycket “ögon på gatan” i Brunnsparken på grund av den höga ljudnivån från kollektivtrafiken. Fastighetsägare har försökt att bygga restauranger runt parken men säger att det är svårt på grund av ljudnivån och att det är dåligt med utrymme kring byggnaderna.

Tillträdeskontroll

Hufvudstaden säger att de har cirkulerande vakter som går i och runt Nordstan samt att de sätter upp bra låssystem på sina byggnader för att minska risken för inbrott.

CPTED och “Defensible Spaces”

Trygg i centrum säger att de inte jobbar direkt med dessa metoder men att de finns med i bakgrunden men det är inget som direkt användes vid ombyggnationen av Brunnsparken. Park- och naturförvaltningen och White jobbade inte något med dessa metoder.

4.4.3 Sammanfattande tabell över intervjuerna

I tabellerna nedan sammanställs vad de olika aktörerna har sagt utifrån vår analysmodell. Grönt innebär att det har nämnts, gult att det delvis har nämnts och rött att ingen har nämnt något om det (se tabell 3 och 4).

Tabell 3. Nedan tabell sammanfattar vad de olika aktörerna har sagt om trygghet utifrån de olika aspekter som tidigare har studerats i teoridelen.

Metoder som skapar trygghet								
	Underhåll av platsen	Överblickbarhet	Patrullerande poliser	Belysning	Placering av hållplatser	Gång- och cykelstråk	Identitet	Aktiv plats
Boverket	Valt stenplattor för att underlätta underhåll	Färre träd => större överblickbarhet Blomlådor => mer grönska		Jobbat mycket med belysningen	Inga skymda hörn & smidiga byten mellan hållplatser	Tydliga gångstråk för enkel passage och navigering		
Helsingborgs Stad	Behöll Johanna och de äldsta träden	Öppnare plats för snabbare byten		Mer solljus, minder skugga			Framtiden får avgöra	Ljudnivån påverkar möjlighet till aktivitet
Jacobs								Mer inbjudande park ger större aktivitet
Wilson & Kellings	Fokus på underhåll av fastigheter runt parken		Cirkulerande poliser för effektivare trygghetsskapande					

Tabell 4. Nedan sammanfattas vad de tillfrågade aktörerna nämnt angående säkerhet utifrån de olika aspekterna som studerats tidigare i teoridelen.

Metoder som skapar säkerhet				
	Ögon på gatan	Tillträdeskontroll	CPTED	Defensible spaces
Jacobs				
Steventon		Bra säkerhetsrutiner för fastigheterna runt parken		
Seifi m.fl.	Försökt aktivera platsen			
C. Ray Jeffery			Brötten har flyttat till Gustaf Adolfs Torg	
Boverket				
Newman				

4.5 Vår analys

I detta kapitel kommer svaren från intervjuerna att analyseras utifrån de uppbyggda trygghets- och säkerhetsmodellerna, som finns i kapitel 2.4, samt en reflektion kring hur väl de har lyckats med de olika punkterna. Vår analys kommer även bygga på vårt platsbesök i Brunnsparken, förstudien om Brunnsparken samt illustrationsbilder från White och Park- och naturförvaltningen.

4.5.1 Trygghet

Först delen i vår analys handlar om trygghet och kommer analyseras efter de olika metoderna som sammanfattas i tabellen i slutet av kapitel 2.4.

Underhåll

Hur väl man har lyckats med underhållet av Brunnsparken är väldigt svårt att säga såhär tidigt. Park- och naturförvaltningen nämnde inget om detta i intervjun, dock nämnde polisen att det var en viktig fråga som hade diskuterats under planeringsskedet vilket borde betyda att detta är något som de kommer att jobba med. Underhållet var ett av de stora problemen före ombyggnationen. Fåglar smutsade ner och markbeläggningen var dålig, så detta borde vara något som tas mer i beaktning för att få människor att vilja återbefolka platsen. De materialen som finns och syns på platsen verkar vara bra och slittåliga material som kräver mindre underhåll än de tidigare. Markbeläggningen har bytts ut från sand till stenplattor vilket kommer kräva mindre arbete än tidigare. Även sittplatserna verkar slittåliga och belysningen sitter högt upp vilket gör att skadegörelse försvåras. Detta gör att de till viss del har lyckats med att kunna förhindra skadegörelse på platsen, även om de inte nämnde något om det i intervjuerna.

Efter ombyggnationen har man valt att ha kvar Johanna-statyn och även de äldsta träden vilket medför konst och kultur till platsen. Detta är bra då konst är något som ger en känsla av att platsen är mer älskad och omhändertagen.

Överblickbarhet

Ett viktigt mål med ombyggnationen var att göra platsen mer överblickbar och öppen. Innan ombyggnationen var parken så instängd att det inte var naturligt att gå genom den och gick nästan inte att se igenom parken på grund av alla träden. Efter ombyggnationen är det tydligt att parken har blivit mycket mer öppen och det har skapats en bättre överblickbarhet i och med att träden tagits bort. Att bara ta bort träden och få en bättre överblick hade förmodligen kunnat göra skillnad för platsen men man valde att göra mycket mer.

För att få den viktiga kombinationen av överblickbarhet och grönska har planteringslådor placerats ut. De planteringslådor som har satts upp skapar inte några skymda eller mörka hörn och det ger samtidigt en större trivsel. I och med att ett av målen var att locka in mer människor i parken så är det viktigt att parken både känns öppen och trygg men samtidigt är attraktiv, rent estetiskt. Den goda överblickbarheten som skapats efter ombyggnationen gör det mycket enklare att direkt få sig en uppfattning av området och det går snabbare att hitta en färdväg för att korsa parken. Ur trygghetssynpunkt är den goda överblickbarheten viktigt då människor lätt vill kunna byta färdväg om en otrygg situation skulle uppstå. Parkbänkarna har även placerats på ett bra sätt. Genom att placera dem utspritt i parken känns det mer tryggt

än om de skulle haft dem t.ex. i utkanterna, och det skapar samtidigt en större känsla av gemenskap.

Patrullerande poliser

Punkten om patrullerande poliser är svår. Polisen nämnde att narkotikahandeln har flyttats från Brunnsparken till Gustav Adolfs torg, men även om polisen kanske inte behöver göra lika stora insatser i Brunnsparken längre så är det viktigt att de fortfarande syns för att förhindra att narkotikan kommer tillbaka. Utifrån intervjun med polisen verkar de ha en genomtänkt och beprövad strategi för att på ett effektivt sätt bevaka allmänna platser. Att veta att polisen patrullerar gatorna kan öka människors känsla av trygghet, så det är viktigt att det arbetet fortsätter.

Belysning

Bättre belysning var något som var väldigt viktigt i det här projektet eftersom platsen tidigare uppfattades som väldigt mörk och dyster. White nämnde att de hade lagt ner mycket tid på belysningen för att skapa en trygg och upplyst plats. Eftersom människor har behov av att kunna passera parken under alla tider på dygnet så är det viktigt att det finns bra belysning. Något de har lyckats bra med är att få bort den dystra och dunkla känslan som fanns innan. Nu finns det bättre möjligheter för solen att ta sig in i parken, eftersom många av träden har tagits ned, vilket även har bidragit till att parken fått en bättre karaktär. Förhoppningsvis ska mera solljus tillsammans med bättre belysning under alla dygnets timmar kunna locka dit mer människor och göra parken tryggare.

Varken Park- och naturförvaltningen eller White nämner dock exakt hur de har jobbat med belysningen. Om de har satt upp en belysning som är för svag kan parken uppfattas som dunkel och ödslig på kvällarna och då kommer människor fortfarande att känna sig otrygga. Problem uppstår även om de gjort tvärtom och gjort belysningen för stark. Då finns det risk att bli bländad, att det inte går att skapa sig en helhetsbild av området eller att det förstör människors mörkerseende vilket gör att de inte kan se vad som händer utanför ljuset.

Hållplatser

Som nämnts tidigare så har Brunnsparken efter ombyggnationen fått en bättre överblickbarhet och tydligare gångstråk. Detta har gjort att det blivit bättre sikt och tydligare var fotgängare ska gå mellan hållplatserna och därmed gjort det enklare för resenärer att göra sina byten. Eftersom hållplatserna inte låg i fokus under ombyggnationen har deras utformning inte förändrats. Istället är det den stora förändringen av parken som har gett hållplatserna bättre förutsättningar. Nu går det att se de andra hållplatserna på ett annat sätt genom parken, vilket ger en tryggare känsla mellan bytena. Det finns nu även möjlighet att sitta i parken och vänta på nästa buss eller spårvagn. Eftersom Brunnsparken ligger så centralt är hållplatserna inte skymda eller övergivna och det är aldrig långt mellan avgångarna. Detta betyder att ingen behöver stå och vänta på en mörk och ödslig plats, utan det finns alltid människor i rörelse vilket ökar tryggheten.

Det som kräver mest fokus ur trygghetssynpunkt när det gäller hållplatserna i Brunnsparken är hur det är att byta där på kvällen och natten. Då är det inte lika mycket människor i rörelse och det är då extra viktigt att det finns en bra belysning och inga mörka och skymda hörn. De skymda och mörka hörnen i själv parken har

försvunnit efter ombyggnationen och belysningen i parken har gjorts om. Men hur arbetet ser ut vid hållplatserna kan det inte sägas något om.

Gångstråk

Efter ombyggnationen har Brunnsparken fått mycket tydligare och bättre gångstråk. Det finns inte längre några hinder längs med utkanten av parken som stänger in den utan istället har det skapats tydliga och mer välkomnande entréer. Gångstråk har skapats för att göra det enklare och snabbare att kunna gena genom parken för att ta sig mellan hållplatserna. Detta har gjort att det blir lättare att hitta och det kommer leda till att det blir tryggare byten. Det har även skapats gångstråk som går rakt igenom parken som gör det mer inbjudande att gå i parken, vilket i sin tur kommer öka parkens aktivitet. I parken har gångstråken anpassats väldigt bra för fotgängare för att kunna skapa en tydligt och snabb bild av området, vilket är en förutsättning för att kunna välja en trygg färdväg.

För att alla människor ska kunna utnyttja gångstråken så gjordes markbeläggningen om till stenplattor, vilket gör det lättare för vem som helst att ta sig fram. Under ombyggnation har dock bara gångstråken i själva parken byggts om och de gångstråk som finns runtomkring parken är fortfarande smala och trånga. Eftersom både fotgängare och cyklister får samsas med de högt trafikerade vägarna blir det en väldigt otrygg situation längs dessa omkringliggande gångstråk.

Identitet

Brunnsparken kommer alltid vara en känd plats som många har och kommer höra talas om. Dels för att det är en stor kollektivtrafiknod och för att det ligger i centrum tillsammans med både Nordstan, Arkaden och flera shoppinggator. Bara dessa faktorer ger Brunnsparken dess egna identitet. Dock har Brunnsparken under en längre tid haft en identitet med dåligt rykte som gjort att människor inte velat befinna sig där. En av anledningarna till parkens dåliga rykte kan vara den utbredda narkotikahandeln i kombination med att platsen var mörk och dyster. Efter renoveringen har det blivit stor skillnad i parken, vilket troligtvis kommer öka tryggheten markant och människor kommer vilja återbefolka platsen. Denna återbefolkning av parken kommer förhoppningsvis förändra platsens identitet och ge parken ett bättre rykte samt få människor att känna att Brunnsparken är en härlig plats att befinna sig på. Johanna-statyn och några av de äldsta träden fick vara kvar för att bevara lite gammal konst och kultur i parken. Att bevara dessa är även bra för att förbättra parkens identitet. Hur väl parkens identitet kommer att förbättras är något som bara framtiden kan förutspå.

Aktiv plats

Observeras hela Brunnsparken, alltså allt mellan Nordstan och Arkaden, så var platsen redan före ombyggnationen en väldigt aktiv plats på grund av kollektivtrafiken och affärerna runt omkring. Det som har gjort det bättre efter ombyggnationen är att själva parken kanske får en mer blandad grupp av människor. Innan ombyggnationen så vågade sig inte gemene man in i själva parken. Eftersom parken har blivit mer inbjudande och mer anpassad för alla kommer parken att bli mera aktiv och attraktiv för fler människor. Det som har gjort parken mer inbjudande och anpassad för alla är att det finns flera sittplatser och bättre gångstråk, även den nya markbeläggningen gör det lättare för vem som helst att ta sig fram vilket kommer öka aktiviteten i parken.

Något som skulle kunna göra platsen ännu mer aktiv och få människor att stanna i parken är om man byggde ett café eller en restaurang i parken. För att inte få de skymda hörnen som en byggnad skulle kunna skapa så skulle cafét kunna bestå av glasväggar eller liknande. Dock så kvarstår problemet med att det är väldigt hög ljudnivå i parken vilket inte gör det attraktivt att ha en uteservering på platsen. Ljudnivån är något som har tagits i beaktning i förstudien och det ses som ett problem, så förhoppningsvis kommer detta kunna förbättras i framtiden.

4.5.2 Säkerhet

Andra delen i vår analys handlar om säkerhet och kommer analyseras efter de olika metoderna som sammanfattas i tabellen i slutet av kapitel 2.4.

Ögon på gatan

På grund av att Brunnssparken ligger så centralt och att alla byggnader runt Brunnssparken består av affärer istället för bostadshus blir det svårt att uppfylla kravet "ögon på gatan" så som Jacobs avsåg det. Jacobs teori med "Ögon på gatan" är att skapa trygghet och säkerhet i bostadsområden där det finns många byggnader som har sina fönster ut mot gatan och de inomhus kan se vad som händer ute på gatan (Jacobs, 1961). Detta är något som inte Brunnssparken har. Under dagtid har parken alla förutsättningar för att kunna ha ögon på gatan från de som sitter och jobbar inne i byggnaderna. Dock går dessa hem under eftermiddagen och kvällen vilket lämnar parken obebaktad från dessa ögon. Parken kan med andra ord inte lyckas med denna faktor så länge det inte finns bostäder där.

Dock finns det andra sätt att tolka uttrycket på och då får Brunnssparken sin egen form av "Ögon på gatan". Platsen behöver inte bara bevakas av ögon som finns inomhus utan även de som faktiskt befinner sig i parken under alla dygnets timmar kan agera vittnen om något skulle ske. Eftersom många rör sig i Brunnssparken och kan se vad som händer så får Brunnssparken sin egen typ av ögon. För att öka denna typ av ögon så krävs det att platsen är aktiv och har en god överblickbarhet. Efter ombyggnationen är dessa punkter något som de verkligen har lyckats med, vilket kommer att förbättra Brunnssparkens möjlighet till "Ögon på gatan". Det blir även svårare för brottslingar att utföra sina handlingar nu när det blivit en öppnare yta och fler människor kan se vad som händer. Känslan av att fler människor kan se vad som händer på platsen kan göra att fler känner sig säkrare när de befinner sig i parken, vilket leder till att fler eventuellt väljer att stanna upp i parken. Detta kommer på så sätt leda till att Brunnssparken får flera ögon som kan se vad som händer.

Tillträdeskontroll

Punkten om tillträdeskontroll blir det fastighetsägarnas uppgift att underhålla. Hufvudstaden nämner att de har ronderande vakter, bra lås och säkerhetssystem på sina byggnader, vilket är bra och tillräckligt för Brunnssparken. Eftersom Brunnssparken är en allmän plats som alla får vistas på blir det svårt att "låsa" in parken och styra vilka som ska vara där. Istället kan byggnaderna runtomkring låsas, precis som fastighetsägarna redan gör. Detta för att motverka att det kan ske brott i byggnaderna runtomkring parken som kan leda till att Brunnssparken uppfattas som en brottsplats och hämmar människor från att vilja vistas där.

CPTED

CPTED är en svår del då detta inte togs i beaktning under ombyggnationen. Vissa av aktörerna visste inte ens vad det innebar medan andra använde sig av det i arbeten utöver projektet med Brunnsparken men bara som underlag. Även om CPTED inte var med i planeringen av Brunnsparkens ombyggnation så prickades delvis idéerna med CPTED in. Planen med Brunnsparken var att locka dit fler människor och befolka platsen, vilket de har lyckats med då det har blivit en mycket trevligare plats. Eftersom flera människor befinner sig i Brunnsparken och att den har blivit mycket öppnare och överblickbar, har det lett till att brotten i parken har minskat utifrån vad polisen berättade. Därför har de på ett indirekt sätt planerat platsen så att brotten där har minskat.

De sex punkter som CPTED består av har i viss mån prickats in på Brunnsparken efter ombyggnationen. Territorialiteten är svår i Brunnsparken då ingen direkt känner att det är deras plats. Tillträdeskontroll finns det i Brunnsparken då de som äger byggnaderna runtomkring har bra lås och säkerhetssystem. Övervakning finns det ännu ingen i Brunnsparken men från intervjuerna var det något som polisen funderade över men inte var verkställt ännu. De tre punkterna försvårande av brottsgenomförande, image och aktivering av plats har ombyggnationen av Brunnsparken förbättrat. Som tidigare nämnt har Brunnsparken efter ombyggnationen blivit öppnare och ljusare vilket har lett till att parken har fått bättre image, större aktivitet och har därmed gjort det svårare att utföra brott.

Utifrån de förhållanden som finns i Brunnsparken, att det är en allmän plats med mycket blandade folkgrupper i rörelse, så har aktörerna lyckats bra med dessa punkter. Något som hade kunnat göras bättre är att få göteborgarna att känna att Brunnsparken är deras plats, genom att t.ex. öka möjligheten till aktiviteter i parken. En annan sak som är viktigt inom CPTED som Steventon trycker på är hur viktigt det är att alla punkterna samverkar med varandra. Vikten av att förstå hur olika faktorer påverkar varandra är något som ingen utav de intervjuade har tagit upp vilket är anledningen till att det finns en röd cell i tabellerna nedan.

Defensible spaces

När det gäller Defensible spaces är det också en metod som aktörerna inte kände till eller bara jobbade indirekt med. Defensible spaces handlar om att minska motivationen till brott genom tre olika faktorer. Den första punkten är *territorialitet* som till skillnad från CPTED handlar om att skapa öppna platser som ger god överblickbarhet med tydliga gränser, gångvägar och sittplatser. Detta är något som de verkligen har lyckats med efter ombyggnationen av Brunnsparken. Den andra punkten är *naturlig övervakning*, något som också har blivit bättre efter ombyggnationen då parken har blivit mer befolkad. Den tredje punkten är vad miljön ger för bild, att det skapas en attraktiv och positiv plats med en trevlig miljö. Efter ombyggnationen har platsen både blivit ljusare och har en trevligare grönska som gör att parken blir en trevlig miljö att vistas i. För att människor som rör sig i Brunnsparken ska fortsätta tycka det är en trevlig och positiv plats att vistas på måste nu alla samhällsaktörer som verkar i Brunnsparken tillsammans underhålla platsen så att den trevliga miljön ska finnas kvar. De har efter ombyggnationen skapat ett bra underlag för att enkelt kunna underhålla platsen och ha kvar den trevliga miljön i framtiden.

4.5.3 Sammanfattande tabeller över vår analys

Nedan presenteras två sammanfattande tabeller som redovisar hur väl vi anser att de olika aktörerna iblandade i Brunnsparken har lyckats med de olika metoderna gällande trygghet och säkerhet (se tabell 5 och 6). Tabellerna är uppbyggda på samma sätt som tidigare, men istället för att beskriva de metoderna som skapar trygghet och säkerhet finns en kort beskrivning av vad vi tycker de har lyckats med inom varje metod. Cellerna är färglagda efter hur väl vi anser att samhällsaktörerna har lyckats. Grönt betyder att vi anser att det tänkt på det som metoden tar upp och gjort ett bra jobb. Gult betyder att de delvis tänkt på det eller att vi inte fick tillräckligt med information under intervjuerna för att kunna avgöra hur väl de lyckats. Rött betyder att det inte har tagits upp under intervjuerna, inte lyckats eller inte är aktuellt för det här fallet.

Tabell 5. Nedan tabell visar hur väl vi anser att aktörerna har lyckats med de olika faktorer gällande trygghetsmetoder.

Metoder som skapar trygghet								
	Underhåll av platsen	Överblickbarhet	Patrullerande poliser	Belysning	Placering av hållplatser	Gång- och cykelstråk	Identitet	Aktiv plats
Boverket	Valt bra material	Färre träd och mer grönska		Belysning har varit ett fokus men oklart hur detta gått till	Lättare byten mellan hållplatserna på grund av bättre sikt	Nya och tydligare gångstråk ger bättre navigation och större inbjudande känsla		
Helsingborgs Stad	Johanna skänker historiskt värde	Lätt att hitta en snabb och trygg färdväg		Mer solljus i parken ökar dess karaktär			Ombyggnationen kan leda till bättre identitet	Svårt med aktiviteter p.g.a. ljudnivån
Jacobs								Parken blivit mer inbjudande och tillgänglig för alla.
Wilson & Kellings	Platsen har blivit enklare att underhålla men vi vet inte hur arbetet kommer ske		Verkar ha en genomtänkt, beprövad strategi					

Tabell 6. Nedan tabell hur väl vi anser att de olika aktörerna har lyckats angående säkerhet.

Metoder som skapar säkerhet				
	<i>Ögon på gatan</i>	<i>Tillträdeskontroll</i>	<i>CPTED</i>	<i>Defensible spaces</i>
<i>Jacobs</i>	Beror på hur man vill tolka Jacobs uttryck			
<i>Steventon</i>	Aktivare och öppnare plats ger fler vittnen	Svårt att "låsa" parken, men lättare kontrollera byggnaderna runtomkring	Ingen har nämnt vikten av att flera faktorer påverkar varandra	
<i>Seifi m.fl.</i>	Fler människor ger ännu fler människor			
<i>C. Ray Jeffery</i>			Indirekt planerat parken för att brotten ska minska	
<i>Boverket</i>			Prickat in många punkter trots att CPTED inte låg i fokus	
<i>Newman</i>				Uppfyller alla tre faktorerna för att motverka brott

5 Diskussion och slutsats

Olika metoder och forskningsartiklar visar på att det finns en mängd saker som kan göras inom stadsplanering för att påverka människors säkerhet eller känsla av trygghet. Som alltid så finns det de som anser att det inte går att bygga bort brott men forskarvärlden inom detta område verkar ändå vara övervägande överens om att brottsstatistiken går att påverka. Det finns väldigt många faktorer som kan beaktas för att påverka människors trygghet och säkerhet men det viktiga är att försöka täcka in så många faktorer som möjligt. Ingen faktor kan göra hela skillnaden själv utan det är helheten som är viktig. Att t.ex. bara förbättra belysningen kanske gör en viss skillnad men det bör kombineras med andra åtgärder som exempelvis gångstråk, överblickbarhet, underhåll etc.

Att hålla isär trygghet och säkerhet är viktigt men inte alltid helt enkelt. Tryggheten är något subjektivt, något som varje människa har en egen unik uppfattning om och det kan därför vara svårt att i stadsplanering göra alla nöjda. Trots att det finns faktorer som generellt får människor att känna sig tryggare så kommer det troligtvis alltid finnas några som fortfarande känner sig rädda och oroliga. I och med att säkerhet är mätbart på ett annat sätt så går det att få en säkrare bild av situationen. Det finns ett rätt och fel inom säkerhet. Antingen så säger brottsstatistiken att det finns en risk för att utsättas för brott eller så finns det inte det. En ombyggnation i trygghetssyfte kan efter en tid få säker statistik på om det bidrog till säkerheten medan det alltid kommer finnas en felmarginal och en osäkerhet vad gäller tryggheten.

Det finns en hel del forskning, metoder och handböcker som tar upp ämnena trygghet och säkerhet i stadsplanering. Forskningen har funnits länge och har utvecklats mycket genom åren. I denna rapport tas Jacobs (1961) upp som den första som började titta på detta och skriva om det. Hennes bok bygger till största del på egna observationer och vad hon tyckte och tänkte. Efter Jacobs har metoderna blivit mer faktabaserade och forskning har fått ta en allt större plats i utvecklandet av fasta metoder och handböcker. Nästan alla stora artiklar och böcker som kommit efter 1960-talet verkar dock ha sneplat åtminstone lite åt Jacobs håll och håller med henne helt eller delvis. Kanske är det så att Jacobs bok är en enda lång hypotes som senare forskning bara har kunnat bekräfta. Den skillnad som dock har kommit mer och mer med åren är hur författarna ser på t.ex. övervakning, där Jacobs var tydlig med att polis och vaktbolag inte var en bra lösning för att skapa trygghet medan nyare artiklar tar upp fördelarna med att ha synliga poliser.

En metod som uppmuntrar till just patrullerande poliser är *Broken Window* (Wilson & Kelling, 1998) där författarna menar att polisens närvaro kan ha goda effekter på människors trygghet. Polisens primära syfte är dock att skapa säkerhet vilket polisenärvaron enligt artikeln inte hade någon större framgång med. Några som verkar ha desto större framgång med att skapa säkerhet, och kanske även trygghet, är den polis som intervjuades för Brunnssparkenprojektet. Skillnaden mellan *Broken Windows* och polisen i Brunnsparken är att de hade olika strategier för att utföra sitt jobb. I artikeln har varje polis ett eget område eller ett antal gator som han eller hon ska patrullera varje dag och på så sätt lära känna och kunna ingripa om något händer. Problemet blir att polisen till slut blir förutsägbar för brottslingar. Om det bara finns en polis som ska hålla koll på ett område så behöver de kriminella bara se till att inte vara på samma plats som just den polisen så har de samtidigt kringgått hela rättssystemet. Polisen i Göteborg har en strategi där det handlar om att vara mer

oförutsägbart, att kunna dyka upp i olika delar av staden under samma dag och sedan komma tillbaka dit de redan varit. Invånarna får på det sättet visserligen ingen relation till "sin" polisman men polisen fyller sitt syfte på ett mycket bättre och effektivare sätt.

Defensible spaces är en metod som ingen av aktörerna i Brunnsparken använde eller nämnde, ändå går det att urskilja vissa saker i den nya parken som är typiska för metoden. Newman (1972) ville skapa miljöer som hade ett tydligt syfte, hade en plats inget tydligt syfte så kommer det locka dit fel typ av människor och det kommer samtidigt avskräcka vanligt människor från att använda platsen. Newman hade en förkärlek för att skapa tydliga gångstråk med hjälp av enkla saker som planteringar eller markplattor, som gjorde det tydligt för människor som passerade var de var välkomna och inte. Brunnsparken var en plats som tidigare inte var välkomnande men genom att skapa de tydliga och mycket viktiga gångstråken så har platsen blivit något helt nytt. Trots att aktörerna inte var bekanta med Newmans teorier så har de följt hans råd, om att tydliga gångstråk är viktigt för att människor ska känna sig välkomna att använda en plats så som den är tänkt.

I Sverige är det Boverket som styr vad det ska finnas för regler och rekommendationer gällande all typ av byggnation. Med tanke på att det på Boverkets hemsida finns ett stort och välutvecklat avsnitt om olika rekommendationer gällande trygghet och säkerhet (Boverket, 2019a) så är det förvånande att så få av aktörerna i Brunnsparkenprojektet hade något trygghetsunderlag som de följde. Boverket tar till och med upp olika metoder som t.ex. CPTED, ändå verkade inte alla de intervjuade veta vad den metoden innebar. Något som kan vara en bidragande faktor till att trygghetsmetoder inte får så stor uppmärksamhet som det borde, kan vara att det inte finns några lagar kring det, utan bara rekommendationer. Hade det funnits lagar så hade samhällsaktörer varit tvungna att följa dem, nu finns det bara rekommendationer vilket gör att det är fritt för varje aktör att välja om denne vill ta till sig rekommendationerna eller vill jobba på efter egna erfarenheter, tycke och smak.

Vid byggnationen av Brunnsparken togs till viss del tidigare nämnda handböcker och teorier i beaktning men samtidigt inte alls. Ingen av aktörerna sa sig jobba med några utav de metoder som tas upp i denna rapports teoridel, dock hade några av dem egna handböcker eller mål gällande trygghet som de jobbade med. Men många av dem hade inget fast underlag alls utan förlitade sig på tidigare erfarenheter, vad befolkningen tyckte var viktigt eller andra kunskaper externt eller internt inom företaget. Det som gick att se var att många av aktörerna jobbade med frågor och faktorer som tas upp i tidigare nämnda handböcker fastän de inte hade någon plan som de gick efter eller hade en punktlista som skulle prickas av. Eventuellt skulle en slutsats kunna dras, att de inte behöver handböcker för att trygghetsperspektiv redan är inarbetat i deras rutiner och därmed automatiskt kommer med i utformandet av stadsmiljöer. Eller så var det här projektets framgång bara tur och har inget med skicklighet att göra.

Eftersom parken inte varit öppen så länge än så är det svårt att säga hur väl resultatet blev, om platsen har blivit tryggare och säkrare. Därför är det svårt att ännu avgöra om bristen på fasta handböcker inom företagen har haft några konsekvenser. Det återstår helt enkelt att se om parken blev lyckad trots att aktörerna mestadels gick på tidigare erfarenheter och göteborgarnas åsikter. Det som kan sägas redan nu är att

parken har fått många bra förutsättningar, som den inte hade innan, som gör att den skulle kunna lyckas.

Det flesta av aktörerna som arbetat med Brunnsparkenprojektet sa sig inte använda några fasta handböcker för byggande av trygga och säkra platser, trots detta har de gjort ett bra jobb med att få med nästan alla de viktigaste faktorerna som gör en plats trygg och säker. Inför ombyggnationen fanns det tydliga mål som aktörerna ville uppnå med renoveringen. De ville utforma parken så att det blev en trygg och välkomnande, park och hållplatsknutpunkt samt att parken skulle fungera som en grön oas som människor kan stanna upp och vila i (Park och naturförvaltningen, Göteborg Stad, 2017). De viktigaste målen var att skapa en ljus och öppen plats med god överblickbarhet och tydliga gångstråk. Det var också väldigt viktigt att få med sig medborgarna och deras tankar och åsikter. För att uppnå detta stod Park- och naturförvaltningen vid ett flertal tillfällen i parken för att fråga vad göteborgarna hade velat ha i parken. Detta är en bra metod med tanke på att projektet i teorin skulle få mindre kritik om de byggde precis som befolkningen vill ha det men det hade också kunnat få motsatt effekt om de tillfrågade kom med dåliga förslag ur ett trygghetsperspektiv.

Aktörerna har efter ombyggnationen lyckats uppnå stora delar av medborgarnas önskemål och de målen som togs fram inför renoveringen. De delmål som fortfarande finns kvar att jobba på är ljudmiljön i parken och en upprustning av kanalmurarna. Medborgarna hade även önskemål om att det skulle finnas något sorts café eller samlingspunkt i mitten av parken men utifrån de förutsättningar som fanns så har de lyckats väl. Ljudnivån är svårt i dagsläget att reducera då Brunnsparken är den största kollektivtrafikpunkten i Göteborg. Kanalmuren blev svår att renovera samtidigt som parken, för då hade det påverkat kollektivtrafiken för mycket och det hade krävt ett större projekt och planeringsarbete. Att bygga ett café eller någon sorts samlingspunkt i mitten är lättare att åstadkomma men ur trygghetssynpunkt hade en byggnad i mitten kunnat skapa mörka och skymda hörn och minskat överblickbarheten i parken. Men som nämnts tidigare hade det gått att bygga ett café med glasväggar som inte tar bort sikten lika mycket. Ett café hade även genererat mer aktivitet i parken som också hade ökat tryggheten avsevärt. Detta blir då en avvägning om det är värt att satsa på att locka dit mer människor till parken eller ha kvar stora delar av överblickbarheten.

I våra intervjuer fick alla frågan vad de hade velat göra med platsen om det hade kunnat göras vad som helst, med målet att skapa en tryggare plats. Flera av de tillfrågade kom med förslag som föreslog att ta bort något eller några av spårvagnsspåren för att ge plats åt gågator. Detta hade minskat mängden bussar och spårvagnar vilket hade medfört lägre ljudnivå och också eventuellt gjort det möjligt att ha något typ av uteservering på platsen. Att ha ett café eller en restaurang i parken var även det ett populärt svar på vad aktörerna hade önskat var möjligt. Platsen har stor potential med sin centrala placering, sin historiska betydelse och närhet till vattnet. Problemet är att fler och fler har under historiens lopp slagit sig ner på platsen, utan att något annat flyttat på sig. För att få riktigt ordning så hade man mer eller minder behövt börja om, avgöra vad som är viktigt att ha kvar och se till att de få den plats de förtjänar för att lugna ner platsen från dess numera hektiska vardag.

De punkter som vi tycker att de lyckats bäst med efter ombyggnationen av Brunnsparken, gällande trygghet, är tydlig överblickbarheten kombinerad med grönska, patrullerande poliser, de nya gångstråken och identiteten. Som Boverket

(2010) skrev så är de öppna platserna de mest trygga men också de minst attraktiva och det är därför det är viktigt med grönska för att det ska bli en trevlig miljö att vistas i. Men grönskan får inte skymma sikten eller skapa några mörka hörn. Därför är Brunnsparkens nya planteringslådor perfekta, då de skapar en trivsamt miljö utan att vara för höga. Överblicken gör det lättare att hitta en snabb och trygg färdväg. Planteringslådorna med de kombinerade parkbänkarna är vinklade så att det lätt går att navigera sig genom området. Patrullerande poliser i Brunnsparken leder till en större trygghet och polisens strategi med att cirkulerande i staden verkar vara ett vinnande koncept, då narkotikahandeln redan har minskat. De nya gångstråken som bildats i Brunnsparken har anpassats efter de dagliga aktiviteter som sker i parken. Parken är en stor kollektivtrafiknod och mycket människor passerar där varje dag. Före ombyggnationen var parken ingen naturlig passage men med de nya gångstråken som bildats så blir det mer naturligt att gå igenom parken än att gå runt den. Som Boverket (2010) skriver kommer tydligare gångstråk att locka dit mer människor och med en större och mer blandad folkgrupp kommer trygghetskänslan att öka. Ombyggnationen kommer generera mer människor till parken, få bort narkotikahandeln och ge parken en ny och bättre identitet.

Det finns vissa faktorer som vi efter vår analys tycker att de kunde ha jobbat mera på och kanske förbättra till framtiden.

- Utöka gång- och cykelstråken
- Tydligare belysning
- Utöka aktiviteterna i parken
- Fortsatt underhåll av parken
- Förbättra allt runt parken

De gångstråk som finns idag, efter ombyggnationen, i parken är väldigt tydliga och bra anpassade för fotgängare. Något som hade varit ännu bättre för Brunnsparken är att anpassa gång- och cykelstråk ännu mera. Idag är det en väldigt hektisk miljö med mycket trafik där fotgängare och cyklister hela tiden får samsas med bussar, spårvagnar och bilar. De vägar för gång och cykel som finns runt parken är väldigt smala och skapar en otrygg känsla. Enligt Boverket (2010) måste trottoarerna vara bredare i jämförelse med bilvägarna för att fotgängarna och cyklisterna ska få en känsla av att det är de som äger gatan, vilket ökar trygghetskänslan. I Brunnsparken är detta ett stort projekt då mycket av kollektivtrafik kommer behövas planeras om. Men om Brunnsparken ska vara en plats som människor vill fortsätta att umgås på, istället för att bara åka igenom, behöver nog detta tas i beaktning.

Den belysning som finns idag i Brunnsparken efter ombyggnationen sägs vara mycket genomarbetad. Det som aktörerna kanske kunde ha tänkt på är att sätta ljus mera utspritt på platsen, än bara lyktstolpar, för att de olika ljusen kan samspela med varandra. Som Boverket (2010) skriver är det väldigt viktigt att se vad platsen ska ha för ändamål när man planerar ljuset. I Brunnsparken blir ändamålet att gå igenom parken och även en plats att stå och vänta på nästa buss eller spårvagn. Därför är det bra med belysning som ger en tydlig överblick av området och som är lätt att orientera sig i. Det kan också vara bra med belysning på sidorna av planteringslådorna för att lysa upp gångstråken nerifrån och inte bara uppifrån med lyktstolparna. Som nämnt innan är det viktigt att inte ha för starkt ljus eller för svagt ljus. Det kan även vara bra att kombinera ljus både nerifrån och uppifrån för att inte ljuset ska bli för starkt från ena hållet.

Idag är Brunnsparken en aktiv plats men för att göra den ännu mera aktiv hade det varit bra att försöka göra så att det finns mer aktiviteter för alla. Att bygga något i Brunnsparken som får människor att vilja stanna upp en längre tid hade gjort mycket för att befolka platsen och öka tryggheten. Det som behövs för att kunna ha flera aktiviteter i parken är att minska ljudnivån. För att göra detta behövs också kollektivtrafiken planeras om.

För att Brunnsparken efter ombyggnationen ska fortsätta vara en tilltalande plats och dra dit människor behöver befolkningen veta att det kommer vara en omhändertagen plats, eftersom det fanns stora problem och krävdes mycket underhåll med parken innan ombyggnationen. Kanske är det något som redan borde tagits upp i förstudien av Brunnsparken som ett av målen, att underhållet av platsen är en viktig del och att den måste tas i stor beaktning för att det ska fortsätta vara den plats de hade som mål att bygga.

Det som hade kunnat göra det här projektet ännu mer framgångsrikt hade varit att göra det större, att inte bara bygga om själva parken utan även förbättra det som ligger närmast runt om. Det är just nu för många olika saker som delar på ytan längs kanalen, vilket gör platsen kaotisk. På var sin sida om platsen ligger de två stora shoppingcentren, Nordstan och Arkaden, all kollektivtrafik passerar förbi platsen och samtidigt ligger den lilla, men historiskt viktiga, parken i mitten av allt. Det är för mycket på samma plats. Om man istället för att bara renovera parken hade satsat på ett stort projekt där hela platsen fick ett lyft så hade det kunnat göra riktigt stor skillnad.

Det kunde konstateras efter den här studien att det finns en hel del forskning kring vad som påverkar människors trygghet och säkerhet och hur samhällsaktörer bör tänka för att skapa trygga och säkra stadsmiljöer. Denna forskning har till och med sammanfattats till fasta handböcker som inte är svåra att få tag på. Trots detta så verkar det inte vara särskilt många samhällsaktörer som använder dem som ett fast underlag när de projekterar nya allmänna platser. Vid närmare studie av Brunnsparkenprojektet går det dock att se att trots att de inblandade aktörerna inte använt sig av de specifika handböckerna så har de lyckats bra med att täcka in nästan alla de viktigaste faktorerna som gör att brottsstatistiken går ner och människor känner sig tryggare. Även metoder som CPTED, Defensible spaces eller Broken Window har på ett sätt använts trots att vissa av aktörerna knappt hade hört talas om dem.

6 Referenser

- Adams, R., & Serpe, R.T. (2000). Social integration, fear of crime, and life satisfaction. *Sociological Perspectives*, 43 (4), 605-629.
- Amerio, P., & Roccato, M. (2007). Psychological reactions to crime in Italy: 2002-2004. *Journal of community psychology*, 35 (1), 91-102. Doi:10.1002/jcop.20136
- Brottsförebyggande rådet (2019). *Nationella trygghetsundersökningen 2019*. Hämtad från brottförebyggande rådet:
https://www.bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70ec536d/1586336285308/2019_11_Nationella_trygghetsundersokningen_2019.pdf
- Boverket. (2010). *Plats för trygghet – Inspiration för stadsutveckling*. Hämtad från https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/plats_for_trygghet.pdf
- Boverket (2019a). *Trygghet - ett mångtydigt begrepp*.
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebyggande-och-trygghetsskapande-atgarder/trygghet-och-brott/trygghetsbegreppet/> Hämtad 2020-04-23.
- Boverket (2019b). *Purple Flag – en metod för tryggare kvällsekonomi*.
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebyggande-och-trygghetsskapande-atgarder/metoder/samverkansmodeller/purple-flag/> Hämtad 2020-04-22.
- Boverket (2019c). *Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED)*.
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebyggande-och-trygghetsskapande-atgarder/metoder/fysiska-atgarder/cpted/> Hämtad 2020-03-04.
- Boverket (2020). *Brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder*.
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebyggande-och-trygghetsskapande-atgarder/> Hämtad 2020-05-19.
- Ceccato, V., Vasquez, L., Langefors, L., Canabarro, A., Petersson, R. (2019). *En trygg stadsmiljö: Teori och praktik för brottförebyggande och trygghetsskapande åtgärder*. Stockholm: Institutionen för samhällsplanering och miljö, Kungliga Tekniska Högskolan. Hämtad från
<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2019/trygg-stadsmiljo.pdf>
- Crime prevention through environmental design. (2019, 30 november). I Wikipedia. Hämtad 2020-04-21 från
https://en.wikipedia.org/wiki/Crime_prevention_through_environmental_design
- Coleman, A. (1985). *Utopia on Trial – Vision and Reality in Planned Housing*. Oxford: Information Printing Limited.
- Dikalow, A. (2018, 5 december). Polisen: Droghandeln sker mer öppet. *Expressen*. Hämtad från <https://www.expressen.se/gt/polisen-droghandel-sker-allt-mer-oppet/>

- Fastighetsägarna. (2018). Tre områden i centrala Göteborg certifierade för sitt trygghetsarbete. Hämtad 2020-04-22 från <https://www.fastighetsagarna.se/aktuellt/nyheter/2018/gfr/tre-omraden-i-centrala-goteborg-certifierade-for-sitt-trygghetsarbete/?county=2>
- Ferretti, F., Pozza, A., & Coluccia, A. (2019). Urban safety: A re-reading of the sense of unsafety through individual and ecological dimensions. *European Journal of Criminology*, 16(2), 188-209. doi:10.1177/1477370818770766
- Göteborgs Stad. (2018). *Brott och trygghet*. Hämtad från Göteborgstad: <https://goteborg.se/wps/wcm/connect/b10b1cb2-07d3-4136-9dc7-3edd191dd907/Brott+och+trygghet+-+statistik+%C3%B6ver+brottslighet+och+trygghet+i+G%C3%B6teborg+2018.PDF?MOD=AJPERES>
- Göteborgs Stad. (2019). *Kanonkul fynd under upprustning av Brunnsparken*. Hämtad 2020-05-18 från <https://stadsutveckling.goteborg.se/projekt/brunnsparken/nyheter/kanonkul-fynd-under-upprustningen-av-brunnsparken/>
- Göteborgs stadsmuseum. (2017). *Kulturmiljöunderlag: Brunnsparken*. Göteborg: Göteborgs stadsmuseum
- Hale, C. (1996). Fear of crime: A review of the literature. *International review of Victimology*, 4, 79-150. doi:0269-7580/96
- Hallén, P. (2018, 13 februari). Göteborg som brunnsort - från Brunnshus till Johanna [Blogginlägg]. Hämtad 2020-04-15 från <https://goteborgshistoria.com/2018/02/13/goteborg-som-brunnsort-fran-brunnshus-till-johanna/>
- Helsingborg stad. (2017). *Handlingsplan för trygghet i stadsmiljö*. Hämtad från Helsingborgs Stad: [file:///C:/Users/pogus/Downloads/handlingsplan för trygghet i stadsmiljon antagen 170323 2 sbf.pdf](file:///C:/Users/pogus/Downloads/handlingsplan%20for%20trygghet%20i%20stadsmiljon%20antagen%20170323%202%20sbf.pdf)
- Jacobs, J. (1961). *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Daidalos.
- M. Reynald, D., & Elffers, H. (2009). The future of Newman's Defensible Space Theory. *European Journal of Criminology*, 6(1), 25–46. doi: 10.1177/1477370808098103
- Newman, O. (1972). *Defensible space – Crime prevention through urban design*. New York: MacMillan.
- Park- och Naturförvaltningen, Göteborg Stad. (2017). *Förstudie Brunnsparken*. Hämtad från Göteborg stad: https://stadsutveckling.goteborg.se/siteassets/dokument/heden-dialog--pdf/forstudiebrunnsparken_sept2017.pdf
- Ray Jeffery, C. (1971) *Crime Prevention Through Environmental Design*. Beverly Hills, CA: Sage Publications.

Seifi, M., Abdullah, A., Haron, S., Salman, A., & Seifi, M. (2019). *Creating Secured Residential Places: Conflicting Design Elements of Natural Surveillance, Access Control and Territoriality*, 631(1). doi:10.1088/1757-899X/636/1/012017

Steventon, G. (2012). Crime Prevention Through Environmental Design. I U. S. J. Smith (Red.), *International Encyclopedia of Housing and Home* (s. 280-284). England: Elsevier.

Tryggare Sverige. (u.å). Om trygghet. Hämtad 2020-05-12 från <https://tryggaesverige.org/trygghet>

Wilson. J. Q & Kelling. G. L (1998). Broken Windows: The Police and Neighborhood Safety. I G. F. Cole, M. G. Gertz (Red), *Criminal Justice System: Politics and Policies* (s. 103-115). Belmont, CA: Wadsworth Publishing Co.

Bilder

Dahllöf. R. Göteborgs Stadsmuseum bildarkiv. Arkivreferens: GMA:12035:6. Hämtad från <https://samlingar.goteborgsstadsmuseum.se/carlotta/web/object/316190> 2020-05-02

La Semeuse; Sångingskvinnan. Göteborgsstadsmuseum bildarkiv. Arkivreferens: GhmPK:2588. Hämtad från <https://samlingar.goteborgsstadsmuseum.se/carlotta/web/object/316321> 2020-05-05

Eliasson. A. Göteborgsstadsmuseum bildarkiv. Delobjektsnummer: GMA:4445:46. Hämtad från <https://samlingar.goteborgsstadsmuseum.se/carlotta/web/object/317209> 2020-05-05

Göteborg Stad och White. (2019). *Brunnsparken* [PowerPoint-presentation]. Hämtad från <https://white.egnyte.com/fl/hMNUFg6xXW#folder-link/>

Bilagor

Följande bilagor innehåller frågor och svar från intervjuerna. Eftersom svaren är originalanteckningar från när intervjuerna utfördes så är språket inte korrekt eller vetenskapligt.

Park och naturförvaltningen - Johan, Intervju

Johan – projektledare av projektet Brunnsparken som startade 2017. Projektgruppen bestod av tre personer från park- och naturförvaltningen.

1. Vad upplevde ni gjorde folk otrygga i den "gamla" Brunnsparken?
2. Vad fick er att välja att bygga om Brunnsparken just nu?
3. Stötte ni på folk som var emot ombyggnationen av parken? (I så fall varför var folk emot?)
4. Hur gick ni till väga för att ta fram den nya Brunnsparken? (Medborgarråd? Workshops?)
5. Finns det några riktlinjer som ni valt/måste följa för att skapa en trygg plats?
6. Finns det som någon regel att man måste bygga med hänsyn till trygghet?
7. Flera källor pekar ut att en tryggplats behöver ha "ögon på gatan" under så många timmar av dygnet så möjligt. Kring Brunnsparken finns det inga bostäder vilket gör att den tappar en del av sin naturliga övervakning, hur har ni tänkt för att parken ändå ska ha "ögon på gatan"?
8. Vad för problem stötte ni på under projekteringen?
9. Vad är syftet med den nya parken? Hur ska den användas? (Ska folk vilja hänga där? Kortaste vägen från en hållplats till en annan?)
10. Vad i den nya parken kommer framför allt göra den till en tryggare plats?
11. Om ni hade kunnat göra en grej för att öka tryggheten (oberoende av ekonomi eller realistiskt) vad hade ni då velat göra?

Svar:

1. Brunnsparken i sig var väldigt bra ljussatt men det var ett varmare ljus i jämförelse med skyltfönstren runtomkring vilket gjorde att det upplevdes väldigt mörkt. Parken blev på något sätt instängd då det stod många grejer runtomkring, som en toalett och kiosker m.m., vilket gjorde att det inte var naturligt att passera igenom parken utan man gick istället runt den. Ser man brottsstatistikmässigt så benämns Brunnsparken som en större del än bara själva parken i mitten vilket gör att, sker det ett brott i Brunnsparken så vet inte folk exakt var det är, utan de väljer då istället att inte vistas alls där för att folk känner sig otrygga om brott sker.

2. Det har länge varit en diskussion om Brunnsparken att den har varit stökig och folk har känts sig otrygga där. Man har hela tiden innan ombyggnationen försökt underhålla platsen så mycket som möjligt genom att fylla på grus för att förhindra att det blir lerigt och man har även försökt klippa träden så att de inte blir så täta och man får en bättre överblick. Det har funnits de stunder man nästan har gett upp parken. Men till slut kom det påtryckningar från både politisk nivå och polisen att man måste göra något åt parken och man började kolla på vad som skulle kunna göras på lång och på kort sikt. Sedan togs beslutet att göra en ombyggnation av Brunnsparken.

3. Nej, alla var för en ombyggnation av parken. Man vet inte riktigt varför då det alltid brukar vara någon som klagar. Det kan bero på att man hela tiden har gett god information vad som ska göras och att man har frågat medborgarna och lyssnat på

deras åsikter när man projekterade fram parken. Även att kanske alla andra stora projekt i Göteborg som t.ex. Västlänken gör att medborgarna inte riktigt orkar bry sig. Det kan även bero på att Brunnsparken aldrig har haft någon riktigt "ägare" utan att det bara varit en plats man passerat förbi, vissa har umgåtts vid fontänen "Johanna" men inte i någon större utsträckning. Så folk känner ingen direkt tillhörighet till parken och skulle därför inte bli besvikna om den byggdes om. Något som istället är väldigt ovanligt är att ett tiotal personer har hört av sig och sagt att det blivit fint, oftast brukar det vara tyst efter en byggnation om resultatet är bra.

4. Vi tog två dagar då vi gick runt i den gamla Brunnsparken och tog in åsikter från folk vad de tycker borde ändras (man gick en dag på Fredsgatan och en dag på lejonbron) och man hade även undersökningar på nätet då man fick skicka in mail. Ungefär 300 mail togs emot. Detta medförde att man gjorde en förstudie om parken vad som var problemet och vad som behöver ändras och sedan beslutades det på politisk nivå att parken skulle byggas om. Det hölls många möten med många aktörer t.ex. Trafikkontoret, Göteborgs Stad, Stadsmuseet och fastighetsägarna.

5. Nej, man har istället lyssnat på allmänheten vad de tycker och känner och sedan har man anpassat det efter vad som behöver göras på den platsen. Sedan har arkitekterna på White använt sig av sina erfarenheter för att med hjälp av medborgarnas åsikter göra platsen tryggare.

6. Jo det finns på ett sätt, man vill ju inte bygga en otrygg plats, men det finns ingen speciell handbok utan det är från plats till plats vad som behöver göras och vad behovet är just där. Därför var medborgarnas åsikter väldigt viktiga.

7. Det har inte tänkts på det något speciellt utan fokus har varit att göra en plats där folk vill vistas och på så sätt få dit mer folk och även att man vill göra parken mer öppen och överblickbar. Polisen har varit inne på att sätta upp kameraövervakning på platsen, vilket då hade gjort att man får mer koll på vad som händer. Som två exempel på platser dit folk inte ville gå och hänga vid utan där det mest satt A-lagare. Så på ena platsen satte man dit en stor studsmatta, det ledde till att familjer gick dit och umgicks. På den andra platsen byggde man dit en restaurang vilket också fick mer folk att komma och umgås där (Haga bion). På båda platserna försvann inte A-lagarna men det bildades ändå en tryggare stämning och folk ville vara där och umgås.

8. Precis som många andra projekt har det uppstått vissa problem som till exempel att man hitta fornlämningar som låg grundare än vad man trodde, bara 50 cm under markytan på vissa ställen. Detta gjorde att de fick tänka om med plantering. Andra exempel där man stötte på problem var vid ihop montering av plåtarna till plåtkaren, plattsättningen, avvattning m.m.

9. Syftet med parken är att det ska vara en kombinerad hållplats och park som det ska vara lätt att orientera sig på.

10. Det snedställde stråket till Fredsgatan som har gjort det lättare att ta sig mellan hållplatserna och på så sätt avlasta gatorna. Odlingslådor som ger grönska och tydliga gångstråk. I odlingslådorna ska perenner odlas till våren. Det finns både sol & skugga och platsen är mer öppen och överblickbar vilket gör att man ser omgivningen på ett helt nytt sätt. Sen får framtiden utvisa om man har lyckats med det eller inte.

11. Ta bort trafik längs Nordstan och göra bara gång och cykelstråk där. Även bygga en trappa ner mot ån från Nordstan, vilket gör att folk kan sitta där och äta eller bara umgås. Platsen hade hamnat i söderläge. Bygga ett fik eller liknande i anslutning till trappan där Paddan hade kunnat stanna till. Men framförallt att “befolka platsen, befolka platsen”!

White - Linda, Intervju

Linda jobbar som landskapsarkitekt på arkitektfirman White. Hon var med nästan från början i projektet av ombyggnationen av Brunnsparken. I projektet hade hon roller som projektledare och handledare. Hon berättar att det var ett stort projekt med olika aktörer som t.ex. ljus designers, underkonsulter och konstruktionsteknik.

1. Vad upplevde ni gjorde folk otrygga i den "gamla" Brunnsparken?
2. Hur fungerade samarbetet mellan er och Parkförvaltningen? (Hade parkförvaltningen några krav eller hade ni fria händer? Vem planerade vad?)
3. Har ni varit med i tidigare projekt där trygghet har varit en lika viktig aspekt som i detta projekt?
4. Hur gick ni till väga för att ta fram den nya Brunnsparken? (Medborgarråd? Workshops?)
5. Om dom tog in åsikter från allmänheten: stötte ni på folk som var emot ombyggnationen av parken? I så fall varför var dom emot?
6. Finns det några riktlinjer som ni valt att/måste följa för att skapa en trygg plats?
7. Flera källor pekar ut att en trygg plats behöver ha "ögon på gatan" under så många timmar av dygnet så möjligt. Kring Brunnsparken finns det inga bostäder vilket gör att den tappar en del av sin naturliga övervakning, hur har ni tänkt för att parken ändå ska ha "ögon på gatan"?
8. Vad i den nya parken kommer framför allt göra den till en tryggare plats?
9. Om ni hade kunnat göra en grej för att öka tryggheten (oberoende av ekonomi eller realistiskt) vad hade ni då velat göra?

Svar:

1. En liten yta med mycket folk i rörelse runt omkring. Mycket människor som har hängt där i grupp vilket gör att folk har känt sig otrygga. Droghandel. Saker som blockerade sikten. Händer saker längst Fredsgatan som gör att det saknats entréer där. Toaletten bildade en otrygg baksida. Gruset som var där innan gjorde det lerigt och den var inte så bra underhållen. Man hade nästan gett upp platsen.

2. Det var många fler än bara Park- och naturförvaltningen som hade åsikter om hur parken skulle se ut. Andra som skulle tillfrågas var trafikkontor, polis, stadsmuseet, fastighetsägare och kretslopp och vatten. Det var problem med var/om toalett skulle placeras, även food-trucks var debatterade om de skulle få vistas i parken. Många åsikter men kraven var att det skulle finnas sittplatser, ljus och blommor. Det är en historisk plats och det fanns idéer om att ha en upphållsyta under tak och en läktare men det gillade inte polisen. Läktaren är på paus och kan fortfarande komma att bli av. White ville locka in folk i parken för att avlasta Fredsbron, dock var inte polisen helt med på den idén för de ville inte ha en park inne i staden där gäng kunde uppehålla sig för det kunde leda till problem. Ville få bort träden för de gjorde platsen mörk och dyster.

3. White har varit med i andra projekt där trygghet har varit en viktig aspekt men de projekten har inte legat lika centralt som Brunnsparkenprojektet. De håller just nu på med ett projekt i Trollhättan där det ska försöka skapa trygghet i ett socialt utsatt område.

4. Det hade gjorts trygghetsvandringar, vilket användes som underlag. Sedan gjordes ett par olika skisser som man sedan valde mellan. White började jobba med projektet 2017.

5. Det fanns vissa som var skeptiska till att fysisk utformning skulle kunna lösa problem och skapa trygghet. Det låter för mycket på platsen vilket gör att folk inte vill vistas där. Polisen ville inte ha en park i centrum för det trodde inte det var möjligt att skapa en plats som inte gav samma problem som där redan var. Kaosbelysning sattes upp i parken vilket polisen kan starta som en typ av arbetsbelysning – det är alltså inte till för att skapa säkerhet. Belysningen tänds upp om något har hänt för att underlätta polisens arbete och kanske skingra folk. Vissa var emot kaosbelysning. Det sitter inga kameror uppe än men det är förberett för att kunna sättas upp men det diskuteras fortfarande om det ska vara kameror i parken eller inte. Svårt att göra något åt tryggheten. På grund av för högt buller så är det svårt att ha restauranger där. Polisen var skeptiska mot nybygget för de ville ej ha för mycket folk där.

6. Finns inga tydliga riktlinjer. De arbetade mest med att få dit folk. Göra en bra belyst plats. Fastigheterna runt omkring var väldigt belysta vilket gjorde att parken upplevdes väldigt mörk. Det har de jobbat med och försökt göra parken mer ljus. Deras mål var även att skapa trygghet genom att locka in folk i parken, skapa gångstråk som människor kan använda för att gena mellan hållplatserna och på så sätt även avlasta övriga ytor runt parken.

7. Svårt att ha aktiviteter på grund av den för höga ljudnivå, även svårt med restauranger. Fastighetsägare har försökt att bygga restauranger men blir svårt eftersom man inte kan ha uteservering på grund av det höga bullret och det dåliga utrymmet kring byggnaderna.

8. Tvärgående stråk, och brunnsparcsbron skapar genvägar. Bjuder in fler folk. De tvärgående stråken gör att man lätt kan gå till alla busshållplatser. Finns en möjlighet till aktivitet.

9. Flytta hållplatser och ta fram tysta spårvagnar. Plantera gräs som kan absorbera ljud vilket skulle kunna underlätta för andra aktiviteter. Man skulle även kunna ta bort spår längs Norra Hamngatan och göra om det till cykel/gångbana. Minskat buller gör att man kan ha mer verksamhet där som gör att fler folk lockas dit.

Västtrafik - Intervju Caroline, Marianne & Peo

Marianne – Koordinator mellan västfastigheter och västtrafik, är med i förvaltningsskedet.

Peo – är arkitekt och tar fram strategiska planer för hur hållplatser ska utvecklas, är med i ett tidigt skedde.

Carolina – Kollega till Peo, tar fram projektplaner, beställer av västfastigheter, är med i ett tidigt skedde.

1. Vad är den största utmaningen i Brunnsparken när det kommer till kollektivtrafik och trygghet?
2. Fick ni vara med och tycka till om något vad gäller den nya parken?
3. Påverkar den gamla parkens popularitet er verksamhet?
4. Finns det planer på att leda om trafiken för att avlasta Brunnsparken och i så fall hur hade det kunnat se ut?
5. Finns det några riktlinjer som ni följer när ni planerar en trygg hållplats?
6. Krävs det ett bredare tänk vid större knutpunkter, som Brunnsparken, gällande trygghet? Krävs det samarbete med de andra aktörer som ni delar platsen med? Eller jobbar ni med en hållplats var för sig?
7. Har ni några extra åtgärder för att öka trygghetskänslan på kvällar och nätter?
8. Om ni hade kunnat göra en grej för att öka tryggheten (oberoende av ekonomi eller realistiskt) vad hade ni då velat göra?

Svar:

1. Det är så många resenärer och hållplatserna är spridda över ett så stort område. Som turist kan det vara svårt att hitta. I och med att det inte finns några bostäder runt platsen så får man inte några "ögon på gatan" vilket man måste kompensera för med extra belysning och se till att det inte finns några skymda hörn. Stadens trafikplanering går just nu ut på att alla bussar och spårvagnar går via Brunnsparken vilket har gjort att de nu har nått ett kapacitetstak vilket gör att man inte kan sätta in fler avgångar även om behovet hade funnits. Av den anledningen vill man nu hitta lösningar för att avlasta Brunnsparken.
2. Västtrafik var inte med och arbetade med den nya parken och hållplatserna runt omkring. Västtrafik äger endast lägesskyltarna och displayerna som visar avgångar. Det är Västfastigheter som äger de flesta hållplatserna i regionen och där ansvarar Västtrafik för hur dom ska se ut. Men i Göteborgs innerstad och då även Brunnsparken ansvarar trafikkontoret för hållplatserna och de har i sin tur tecknat ett avtal med JCDecaux som i sin tur utformar hållplatserna. Därför var inte Västtrafik med i planeringen av den nya parken och hållplatserna renoverades inte den här gången, utan fokus var bara på själva parken. Men det Västtrafik gjorde samtidigt som den nya ombyggnationen var att sätta upp nya lägesskyltar så resenärerna lätt ska kunna orientera sig när de ska byta i Brunnsparken, vilket ökar tryggheten för resenärerna då man får en snabb överblick över området.
3. Nej, efter studier som Västtrafik har gjort och frågat resenärerna hur de upplevde Brunnsparken utifrån bytespunktsyfte, tyckte folk att platsen inte kändes otrygg då det hela tiden är så mycket människor i rörelse där och ska byta färdmedel.
4. Västtrafik har framställt en rapport, K2035, där de tar fram mål som ska uppnås till 2035 för att göra kollektivtrafiken ännu bättre och mer hållbar. Som ett mål de har är

att de vill avlasta Brunnsparken eftersom den är överbelastad om man ser till antal byten och resenärer, man kan inte få in mer kollektivtrafik där. Då vill man istället att folk ska byta på fler ställen i innerstaden och i utkanterna av staden och på så sätt kunna öka kollektivtrafiken och samtidigt avlasta Brunnsparken.

5. Västtrafik följer rapporten K2020 när de bygger sina hållplatser. Där trygghet är en viktig aspekt. Det ska vara enkelt och snabbt att gå och hitta emellan sina byten och hållplatserna ska vara luftiga och inte för trånga. Även belysningen är viktigt så man ser tydligt och det inte blir dunkelt och inte för mycket buskage. De jobbar även med att inte sätta hållplatserna vid skymda hörn utan allt ska vara luftigt och rymligt.

6. Man måste tänka på tryggheten mellan hållplatser för att resenärerna ska kunna känna sig trygga när de gör sina byten. Det är viktigt att bytena ska gå smidigt, resenärer vill kunna hitta sin hållplats inom 3 sekunder för att känna sig trygga när de gör sina byten. Det är viktigt med samverkan med andra aktörer för att skapa trygga platser i stadsplanering.

7. Belysning, inga skymda hörn eller för mycket buskage.

8. Mer personal och informatörer för att kunna hjälpa resenärer att hitta rätt. Bygga bort otrygga passager som t.ex. den smala gatan längs Norra Hamngatan och på så sätt skapa bättre plats för resenärer. Om man byggde ett resecenter över hela Brunnsparken så det hade kunnat fortsätta vara en viktig knutpunkt för kollektivtrafiken, dock hade själva parken försvunnit. Samla och koncentrera hållplatser så att de inte blir så utspritt. Göra det bättre för fotgängare och cyklister genom att skapa bättre gångpassager där man inte behöver korsa spåren samt ta bort all biltrafik.

Trygg i centrum Göteborg Stad – Emma, Intervju

Emma jobbar som utvecklingsledare på Trygghet i Centrum på Göteborgs stad. De jobbar mycket med förvaltning kring trygghet- och brottsfrågor. De har mycket samarbete med polisen.

1. Vad var det största problemet med den “gamla” Brunnsparken?
2. Tycker ni att Brunnsparken står ut jämför med andra platser i stan vad gäller otrygghet och brott?
3. Hur jobbar ni för att skapa trygghet i Brunnsparken och andra platser i stan?
4. Hur länge har Brunnsparken uppfattats som en otrygg plats?
5. Hur gick projekteringen av den nya parken? Var ni mycket delaktiga? Hade ni mycket att säga till om?
6. Har ni några riktlinjer som ni följer för att skapa en trygg plats?
7. Skiljer sig riktlinjerna för planering av allmänna platser åt beroende på om det finns delvis bostäder runt omkring eller bara kommersiella lokaler?
8. Har ni jobbat någonting med metoder som CPTED, Defensible spaces eller Broken window?
9. Vad i den nya parken kommer göra att den upplevs tryggare?
10. Tror ni att den nya parken kommer göra skillnad för trygghet och brott?
11. Om ni hade kunnat göra en grej för att öka tryggheten (oberoende av ekonomi eller realistiskt) vad hade ni då velat göra?

Svar:

1. Den ligger i stadsdel centrum vilket brukar vara en stadsdel med hög trygghet, kollar man dock vilka platser inom centrum där folk känner sig otrygga så brukar folk nämna delar av city som t.ex. Brunnsparken, Nordstan och Centralstationen. Det som är det största problemet med just Brunnsparken är att det är mycket droghandel, det kommer dit mycket blandade människor som gör att det är mycket folk i rörelse vilket gör att platsen känns okontrollerbar. Det är väldigt mycket kollektivtrafik och platsen känns helt enkelt inte mysig vilket gör att man inte vill vistas där.

2. Ja, och det är mycket brott runtomkring Brunnsparken också, men mest i Brunnsparken. Brotten som sker är framför allt narkotikaförsäljning, våldsbrott, ordningsbrott och personrån. 25% av alla brott som sker i Göteborg sker i centrum.

3. Kartlägger området, ser hur lägget ser ut och analyserar varför det kanske är just otryggt på den platsen. Gör undersökningar kring hur invånarna upplever situationen. Skapar en lägesbild och ser vad man kan göra för att sedan komma med input för olika projekt. Deras uppgift är även att samordna trygghetsfrågor för olika aktörer samt att framföra invånarnas syn på saken. Skapa en plats som passar alla är väldigt viktigt då mycket blandat folk rör sig i staden. Nyligen har det skapats en ny samverkansgrupp som ska jobba på operativ nivå för att samverka olika aktörer att skapa trygghet i olika delar av staden.

4. Sedan många år, svårt att säga precis när det börja. Parken lider av typiska city-problem men det som har varit det största problemet det senaste har varit narkotikahandeln. Narkotikahandeln har haft en stor ökning de senaste 5 åren, då det är en plats man snabbt kan ta sig ifrån. Platsen har även sett likadan ut och samma typer av människor har hängt där vilket har gjort att problemen kvarstått så länge.

5. Trygg i centrum har varit med mycket i vissa skeden. De var bl.a. med och skapade en medborgardialog för att få in åsikter om hur folk upplevde platsen och vad de ville ändra på. De var även med och hade åsikter kring hur parken skulle utformas t.ex. genom att de vill ha mer belysning, att träden skulle minskat för att göra platsen mer öppen och även byta markunderlaget då det gamla gruset skapade stora problem. Frågor om hur planket som gick runt bygget skulle se ut, för att inte skapa mer otrygghet under byggnationen, var saker som de tog ställning till. Målet var att skapa en plats där man vill stanna upp, för ju fler folk desto bättre för trygghet.

6. Arbetar mycket med en modell från BRÅ som heter "Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete". Förutom det använder de sig mycket av den forskning som finns kring trygghet i stadsplanering. Arbetar även med "Trygg i Göteborg"-modellen, där målet är att ta fram en lägesbild ihop med polisen över områden och sedan sammanställa och se vad vardera part kan göra för att förbättras. Finns ännu inte lagstadgat vilka modeller som ska användas utan de är mest rekommendationer som det följer.

7. Ja det blir ju att man bara behöver ta hänsyn till de olika fastighetsägarna och företagen runt omkring allmänna platser och inga boende. Deras arbete är inte lagstadgat utan det är mest bara rekommendationer kring hur man ska göra.

8. Teorierna finns med i bakgrunden och kan användas som argument i vissa frågor. Till exempel "Broken window" jobbar de inte med direkt, men de påverkar och säger till fastighetsägare hur viktigt det är att underhålla platsen. Något annat som de använder sig mycket av är något som kallas Purple flag. Purple flag är en modell där man tar ett specifikt område, kollar på det och gör åtgärder därefter. Man använder även något som kallas för BID.

9. Markbeläggningen, belysningen, mindre träd som gör det mer öppet och synligheten ökar, gångstråken och sittplatserna är bra grejer. Om man fortsätter på idén att ställa dit ett café så kommer det nog skapa mer trygghet. Det var bra att man valde att inte ställa tillbaka toaletterna. Man har lyckats vidga området så att det nu sträcker sig ända till Lejontrappan. Nu efter ombyggnationen har man kört dit en vagn som bjuder på kaffe och smörgås för att öka känslan av tryggheten när man står och väntar på bussen.

10. Vill tro att det kommer göra skillnad. Hoppas på det och tycker att förutsättningarna är bättre nu. Narkotikahandeln har visserligen tryckts ut mot Gustaf Adolf Torg och Västra Nordstan men det är bra att det trycks på. Då det finns forskning att om man flyttar runt brotten så slutar de fortare. Det är bättre att det till slut hamnar in på någon gata än att det sker mitt på ett torg.

11. Inte längre ha en stor knutpunkt för kollektivtrafik utan bygga ett stort torg, som ett "Plaza", över hela platsen där folk vill umgås. Detta för att det är mycket folk som rör sig där och blir det en stor öppen plats vill mer folk hänga där och umgås. För att kunna göra det hade man antagligen behövt gräva ner tunnlar för spårvagnarna.

Polisen – Helene, Intervju

Helene jobbar som kommunpolis. Hon jobbade som kommunpolis på området city när Brunnsparken planerades men jobbar nu som kommunpolis i Angered. Hon går mycket på samverkansmöten för att försöka få olika samhällsaktörer att ta sitt ansvar för att skapa ett tryggare samhälle. Polisen kan inte göra allt, alla behöver ta sitt ansvar för att samhället ska fungera.

1. Vad upplevde ni gjorde folk otrygga i den “gamla” Brunnsparken?
2. Anser ni att Brunnsparken står ut vad gäller otrygghet till skillnad från andra platser i stan?
3. Märker ni någon skillnad på känsla av trygghet ur ålder, kön och etniska perspektiv i Brunnsparken?
4. Vilka typer av brott är det som sker mest i Brunnsparken och under vilka tider? (Tider på dygnet? Årstider? Högtider?)
5. Om ni patrullerar i Brunnsparken, märker ni då någon skillnad på människorna upplevda trygghet och om brotten minskar?
6. Tror ni att ombyggnationen kommer göra skillnad för er samt för människorna som vistas där?
7. Har ni hunnit märka någon skillnad sedan den “nya” Brunnsparken blev klar?
8. Syftet med ombyggnationen av Brunnsparken är bland annat att locka dit mer folk, tycker ni det är bra med mer folk i rörelse där eller kommer det att generera mer arbete för er?
9. Om ni hade kunnat göra en grej för att öka tryggheten (oberoende av ekonomi eller realistiskt) vad hade ni då velat göra?

Svar:

1. Det var mycket narkotikaförsäljning i parken. Parken var ingen trevlig plats, det var för många träd vilket gjorde det väldigt mörkt. Underlaget var inte bra, när det var varmt och torrt så dammade det och när det regnade så blev det lerigt vilket gjorde att folk inte ville passera igenom. Platsen var instängd och inte inbjudande.

2. Ja, utan tvekan. När man har gjort medborgarråd har man sett att Nordstan, Brunnsparken och kringliggande områden har varit platser där folk känner sig extra otrygga. Man har även haft en hel del personrån i området vilket har skapat en hel del otrygghet.

3. Utifrån statistik så känner de äldre sig mer otrygga att gå ut och vistas ute men det är samtidigt de som blir minst utsatta för brott. Det är många äldre kvinnor som väljer att inte alls gå ut när det börjar mörkna för att de är rädda. De som blir mest utsatta är unga killar, men det är samtidigt de som känner sig minst otrygga och rädda. Kvinnor är mer rädda än män generellt.

4. Narkotikabrott. Man ska dock vara lite försiktig när man läser statistik kring narkotikabrott, brotten finns där polisen letar. Platser som enligt statistiken inte har några narkotikabrott är mest troligt platser där polisen inte har letat efter narkotika. Något som dock gör att Brunnsparken sticker ut vad gäller narkotikabrott är att försäljning har skett väldigt öppet i området, och när vanligt folk kan se att brotten sker när som helst under dagtid så skapar det mycket otrygghet. Sedan har man haft väldigt mycket personrån, detta har dock lugnat sig lite. När det var som värst så skedde detta framförallt under kvällar och nätter men även en hel del under dagtid.

Det var vanligt att rånare ryckte halskedjor direkt från folk när de bar dem. Flera äldre damer och till och med en polis fick sina halsband avryckta.

5. Ja, men poliserna måste rondera mer och inte stå flera timmar på samma plats. Det är bevisat att det inte hjälper om poliserna står på samma ställe hela tiden, då blir de nästan osynliga. Istället brukar man köra med hot-spot bevakning. Det är när poliserna är max 14 minuter på ett ställe, och då går runt med sina gula västar och visar sig synliga, sen åker de till andra ställen och gör likadant och kommer tillbaka om 2 timmar. Det har visat sig vara mer effektivt.

6. Ja, de nya och öppnare gångstråken gör att folk mer naturligt kommer välja att gå igenom parken. Även narkotikabrotten kommer att minska, dock leder detta till att narkotikabrotten har flyttats till Gustav Adolfs Torg istället så att polisen får jobba mera där. Det är även viktigt att hålla parken ren nu när den byggs om, för att öka trivselen.

7. Man har märkt att narkotikaförsäljningen har gått ner, dock har den bara flyttat på sig. Forskning har visat att varje gång man "flyttar" på brott så minskar den också, så det behöver inte bara vara dåligt att försäljningen har flyttat ett par gator bort.

8. Ja, det är väldigt bra när ytorna blir mer befolkade. Om en plats är befolkade så bidrar det till brottsbekämpningen på den platsen.

9. Som det är nu med öppna ytor, en bättre markbeläggning än det tidigare gruset. Att toaletten togs bort var väldigt bra då de var väldigt skitiga och användes knappt av folk som går på stan. Toaletterna gjorde även parken väldigt instängd. Väldigt viktigt att försöka få bort fåglarna och råttorna då matning av dessa djur har varit ett stort problem. Djurens avföring förstör bänkar och statyn i parken vilket gör det mer otrevligt att vistas där.

Hufvudstaden – Anki, svar på frågor via mail

Hufvudstaden står som en av fastighetsägarna till Nordstan som är en av de närmaste byggnaderna till Brunnsparken.

1. Vad var det största problemet med den gamla parken tyckte ni?
2. Har ni som fastighetsägare fått komma med några åsikter inför planeringen av den nya parken?
3. Tror ni att den nya parken kommer att göra någon skillnad vad gäller trygghet?
4. Finns det några riktlinjer som ni valt/måste följa för att skapa trygghet i och kring era fastigheter?
5. Orsakade den gamla parken några problem för er som fastighetsägare? (Vandalisering etc.?)
6. Vidtar ni några extra åtgärder för byggnaderna kring Brunnsparken för att skydda byggnaderna?
7. Gör ni något för att öka tryggheten kring byggnaderna som i det här fallet gör parken tryggare?
8. Tror ni att den nya parken kommer att ha någon påverkan för er som fastighetsägare? (T.ex. Göra området mer attraktivt? Färre vandaliseringar? etc.)
9. Om ni hade kunnat göra en grej för att öka tryggheten vid Brunnsparken (oberoende av ekonomi eller realistiskt) vad hade ni då velat göra?

Svar:

1. Den var inte inbjudande att gå in i. Mörkt p.g.a. alla träd och gruset gjorde att det blev lerigt när det var blött ute (i Göteborg är det ju halva året). Detta gjorde även att det blev tillhåll för andra grupper med inslag av droghandel mm och skapade otrygghet.
2. Ja, vi har varit inbjudna till många möten och jag har varit aktiv i processen. Lagt en hel del tid på detta.
3. Det hoppas vi verkligen. Om den blir attraktiv för vanligt folk så blir det automatiskt tryggare.
4. Vi jobbar ständigt med att det ska vara tryggt, rent och snyggt kring våra fastigheter. Nära samarbete med väktare, städare och samverkar med både Göteborgs stad och övriga fastighetsägare.
5. Nej inte direkt. Men vi hörde att hyresgäster i området kände otrygghet.
6. Nej, men vi håller dialog med övriga fastighetsägare och har rondering av väktare mm.
7. Bra låssystem i våra fastigheter...
8. Ja vi tror det blir tryggare och att framför allt göteborgarna återtar platsen. Nu kommer solen fram dit och folk kan mötas, vänta på buss/spårvagn eller en kamrat och äta sin lunch där. Det är en liten park men mitt i flödet i stadens hjärta. Och ju mer människor som vistas där så brukar vandalisering minska.

9. Ett attraktivt café med uteservering, en mindre lekplats och en kul insta-plats, typ det röda hjärtat som stod vid Lejontrappan.

Tryggare mänskligare Göteborg - Borghild, Intervju

1. Hur uppkom/bildades Tryggare Mänskligare Göteborg?
2. Vad ansågs som det största problemet i Göteborg inom trygghetsfrågor?
3. Fick ni olika samhällsaktörer att samarbeta mer och arbeta på ett liknande sätt med trygghetsfrågor?
4. Har ni använt er av eller hört talas om metoderna CPTED och "Defensible Spaces"?
5. Hade ni något påbörjat projekt mer centralt i Göteborg?
6. Vad tycker du var det viktigaste/bästa som ni åstadkom med projektet?
7. Varför lade man ner Tryggare Mänskligare?
8. Upplevde ni på Tryggare Mänskligare att Brunnsparken var ett problemställe?
9. Vad tyckte du om den gamla Brunnsparken?
10. Har du sett den nya parken och vad tycker du i så fall om den?
11. Om ni hade kunnat göra en grej för att öka tryggheten vid Brunnsparken (oberoende av ekonomi eller realistiskt) vad hade ni då velat göra?

Svar:

1. Alla politiska partier var eniga om att det vore bra att skapa något typ av trygghetsråd som kunde jobba med trygghetsfrågor i staden. Trygghet var även en flitigt debatterad fråga under den tiden då rådet skapades (slutet 90-tal). Tryggare Mänskligare Göteborg var ett trygghetsråd som bestod av en brokig skara på åtta personer med väldigt olika perspektiv på samhället. Där fanns:

- Kommunstyrelsens ordförande (Socialdemokraternas ledare)
- Kommunstyrelsens vice ordförande (Moderaternas ledare)
- Länspolismästaren
- Kriminalvårdsdirektör Region Västra Sverige
- Regionchef BRIS Väst
- Chefen för Mångfaldsenheten, stadskansliet
- Dekanen för Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet (företrädde både Chalmers och Göteborgs Universitet)
- VD Fastighetsägarna (utsedd som trygghetsrepresentant från allmännyttan, HSB, Riksbyggen och de privata fastighetsägarna)

Borghild jobbade som kanslichef. Tanken var att genom att få in så många olika sidor och åsikter av problemen så möjligt och då kunna komma fram till lösningar som så många så möjligt kunde vara överens om.

2. Man behövde satsa mer på barns uppväxtvillkor. Genom att satsa på bra dagis, bra fritidsgårdar och att barn fick en så bra uppväxt som möjligt hoppades man kunna skapa en långsiktig lösning som skulle gynna hela staden i framtiden. Trygghet är en viktig fråga för alla åldrar men man måste börja med barnen.

3. Många aktörer var inblandade i projekten. Man fick sociala aktörer att sätta sig och diskutera med aktörer som skötte mer fysiska och konkreta aspekter, som tex trafikkontoret, för att komma fram till lösningar som skulle gynna båda parter.

4. Man jobbade inte med just de begreppen men man jobbade med liknande åtgärder. Tryggare Mänskligare var emot lösningar som innefattade vaktbolag, larm och övervakningskameror och ville istället satsa på den sociala kontrollen som skapas vid goda relationer.

5. Man hade trygghetsvandringar kring Brunnsparken. Ingenting i själva parken men vid västra Nordstan.

6. Lyckades få en trovärdighet och ett rykte om sig att utföra saker med bra kvalité. Lyckades identifiera dilemman samt få folk att förstå komplexiteten i trygghetsfrågor. Samma person kan vara både offer och förövare, det är alltså viktigt att jobba långsiktigt och inte försöka hitta någon "quick-fix". Man lyckades skapa en väldigt bra samverkan mellan olika aktörer. Man "översatte" forskning som gjorde att den skulle vara lätt att förstå för vem som helst. Det var viktigt att det inte fick finnas något "vi" och "dom", det fick bara finnas ett "vi".

7. Projektet Tryggare Mänskligare Göteborg var ett projekt som bara skulle finnas i två år men det slutade med att det fanns kvar i 14 år. När det lades ner så berodde det på två saker. Det första var att Göran Johansson lämnade för att gå i pension. När hans efterträdare Anneli Hulthén skulle ta hans plats i rådet ville hon sätta sin egen prägel på saker och ting så därför började hon med att sparka alla som hade stått nära Göran, inklusive hans sekreterare sedan många år. Detta blev inte så populärt vilket gjorde att rådet började rasa samman. Det andra som också var en bidragande faktor var att samhället hade förändrats. Man var inte längre intresserad av att skapa trygghet genom social kontroll utan var mer benägen att anlita vaktbolag. Detta gjorde att Tryggare Mänskligare inte längre var lika relevant och det blev spiken i kistan.

8. Det var inte det största problemområdet i staden men visst fanns det problem även där. Tryggare Mänskligare jobbade inte så mycket med det eftersom det inte ligger några bostäder runt om kring men de hade en del trygghetsvandringar vid västra Nordstan.

9. Den var ingen stor grej. Inte reflekterat så mycket över den.

10. Platsen har blivit lite kal, nästan som ett kalhygge.

11. Hade velat ha något som främjade mänskliga relationer och som inte kostade pengar att ta del av. Parken ligger omringad av kommersiella tillställningar och det går inte att göra något där som inte kostar pengar. Kanske öppnat ett galleri eller en lite filial för Stadsmuseet där det som visades kunde bytas ut med jämna mellanrum. Hade velat främja sittplatser och skönhet. Är inte den gestaltade livsmiljön vacker så vill man inte vistas där.

INSTITUTIONEN FÖR ARKITEKTUR OCH SAMHÄLLSBYGGNADSTEKNIK

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

Göteborg, Sverige 2020

www.chalmers.se



CHALMERS